

Georg Raphel Albert Heinrich Bühren tho

Ius Naturale Disputationum

Rostochi[i]: Richelius, 1698

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn732467764>

Druck Freier Zugang

43
Landes-Bibliothek
Rostock i. M.
JUS NATURALE
DISPUTATIO-
NUM,

Consensu Amplissimæ FCtis Philosophicæ
in Academia Rostochiensis,

PRÆSIDE
M. GEORGIO RA-
PHELIO,
Lubenensi Silesio,

Publico placidoqve Eruditorum examini
IN AUDITORIO MAJORI
ad diem 25. Maji, Anno M DC IIIC.
submittit

AUCTOR & RESPONDENS
ALBERTUS HENRICUS
tho BÜHREN, Hamb.
Phil. & Jur. Stud.

ROSTOCHI,
Typis JACOBI RICHELII, Ampliff. Senat.
Typograph.

28

DISPUTATIO
MUM

Corresponding to the Philosophical
to the Faculty of Philosophy

FRASSIO
M. GREGORIO RA-
PHELLO

Publice Philosophiae Curriculum ordinatum
In Auditorio Maximo
Ab anno 1717, hucusque usque
ab anno 1717

ALBERTUS HENRICUS
THEOPHILUS HENRICUS

Typis JACOBI RICHTERII, Apud Rostock
1717

VIRO
PRÆ-NOBILISSIMO atqve CON-
SULTISSIMO,
DN. RÜTGER
RULANT,

Jcto Celeberrimo,
Patrono , Fautori , atqve Affini suo
multis nominibus colendo,

Hæc ingenio sui qualescunqve primitias,
Beato Ejus Socero debitas,
punc ad Ipsum quasi hæreditario jure pertinentes,

*in amoris venerabundi testificationem,
mutuig. confirmationem,
dedicat*

Auctor.
Nobi-

Nobilissimo, Politissimoque
VIRO,
DN. ALBERTO HENRICO
THO BÜHREN,
S. P. P.

X quo ad hanc Academiam, commendatus mihi à Theologo, multis magnisque in Ecclesiam nostram meritis celebri, D. AUG. PFEIFFERO, accessisti, summâ cum delectatione, concitato quasi gradu, ad ea Te studiorum virtutumque decora grassari animadverti, quæ & Tibi laudem aliquando perpetuam, & patriæ Tuæ ornamentum planè insigne essent paritura. Erat Tibi indefessa, quod oculis meis quasi quotidie adspexi, in ædibus meis conversatio cum viro, ad ornandas bonas literas nato quasi factoque, M. GEORGIO RAPHELIO, SILESIO, ut ejus usû in eloquentiâ civili & politicâ, quæ negotiis actibusque publicis animam veluti & spiritum reddit, inque cæteris bonorum studiorum partibus promptitudinem acquirereres & robur. Acceperat has artes RAPHELIUS à summi nominis viro, VINCENTIO PLACCIO, & propriâ industriâ ad quod-

A 2

dam

dam deduxerat fastigium, ut jam, antequam Academia infereretur, docere easdem posset. Nunc cum iisdem & ingenii felicitate & acrimoniâ iudicii cumulum adjecerit, Tu verò, BÜHRENI, unâ cum gravissimis juris studiis, conjunxeris & inextinctum sciendi ardorem & sedulitatem ad aliorum invidiam constantem, quid de Te sperare aliquando non poterit Respublica, si suis Te functionibus admoverit? Præcipue cum in his omnibus animum intra pectus Tuum geras, DEO, Patriæ, publicoque egregio ita devotum, ut ne quidem deflectere ab honestatis regulâ, si velles, posse videaris. Quem cum RAPHELIO Tuo iterum communem habes, qui à severæ candidæque pietatis tramite nunquam recedit. Dum itaque uterque & vires Vestras & Virtutes in omnium oculis explicaturi estis, impius fit, qui Vobis non gratuletur & ad DEum vota sua precesque fundat, ut conatus Vestri & literarum in hac Academia studiis sint fructuosi & publicæ rei salutare, & Vobismetipsis laudem concilient nunquam intermoriuram. Vale, BÜHRENI optime. Scr. in Mus. XX. Maji. M DC XCIIIX.

JO. FECHT. D.

A 3

Dispu.

Disputationum Officia Naturalia exhibiturus, incivilius puto, Lectorem in limine morari fastidiosa nominis explanatione. Quis enim nesciat, aut non facillima opera, si cupiat, scire possit: Quid nominis sit Disputare? Quod componatur ex Dis & Putare? Quod significarit Romanis idem, quod differere, exponere, declarare, defendere, colloqui, sententias conferre, scholam & sermonem habere? Unde Ecclesie Patribus eadem vox pro Concionibus usurpatur, notante Ferrar. de Ritu Conc. Sacrar. lib. 1. cap. 3. Conf. Graevii Praef. pag. 5. Jctis nonnunquam idem est, quod examinare. Calv. Lex. Jurid. p. 292. col. 2. in f. Et. in l. 2. S. 5. ff. de Orig. Jur. ex mente ejusdem Calvini loc. cit. Disputatio fori denotat applicationem legum ad suos casus. Hodie Libellus materiam disputandam continens etiam Disputatio dicitur. Ex quibus significationibus usu receptissimam nunc amplector, ut ex ipsa Dissertatiuncula patebit. Cujus contexenda rationem hisce paucissimis habe. Ex Praeceptoris atque Patroni mei Summi, Dn. Vincentii Placcii, Accessionibus Juris Naturalis Definitionem Societatis Disputatoria, ibid. pag. 156. exhibitam, assumpsi, eamque latius per partes diduxi secundum methodum ipsius medicinalem. Unde quando in Dissertatione citatur Eth. significantur Dn. Placcii Accessiones Ethicae: quando J. N. Accessiones Juris Naturalis. Ut vero ordo totius Disputationis cuilibet facilius pateret, ejus Conspectum hacce Tabella exhibere volui.

CONSPE-

CONSPECTUS TOTIUS DISPUTATIONIS.

Disputationis Confidetur.	Phyologia, Ubi Soc. Disp.	Definitio, §. I. ejusque explicatio, §. II.				
		Origo, §. III.				
		Materia, quam constitunt	{ Personæ, §. IV. n. I,			
			{ Actiones, ib. n. II,			
			{ Res, ib. n. III,			
		Forma, §. V.				
		Attributa	{ Generalia, §. VI. (instar belli, §. VII.			
			{ Specialia, quod naturalis, §. VIII.			
			{ Disp. sit circumstantiarum determinationem habens, §. IX,			
			Axiomata duo, X.			
	Definitio, §. I.					
Hygieine, ejus	Materia,	{ Personæ { separate §. II. n. I,				
		{ collocatæ §. II. n. I,				
		{ Operationes, §. II. n. II,				
		{ Res, §. II. n. III.				
Forma, [Theoretica, §. III. (1)						
	[Practica, §. III. (2)					
	Attributum Raritatis, §. IV.					
Nosologia, tradens	Definitio, §. I.					
		Species, §. II.	{ Personæ, §. III. n. I.	{ Faculta- te ob	{ Vita Intellectuala, §. III. n. I. (1)	
					{ destitutæ opti- me disputandi	{ Vita Moralia, { Impietatem, } ub. (2)
		Materia, quæ vel	{	{	{	videl. { Intemperantiam, } ub. (2)
						{ Imimicitiam. }
		{	{	{	{	{ Mala Corporis, §. III. n. I. (3)
						{ Mala fortunæ, ib. (4)
						{ Voluntate, §. III. n. I, in fine.
			Operationes, §. III. n. II.			
			Res, §. III. n. III.			
	Formam, quæ vel	[Theoretica, §. IV. (1)				
Attributum, §. V			[Practica, §. IV. (2)			
	Leges optimarum & bonarum Disputationum præcipuas.					

Sencio-

Semeiotica. Ubi Signa in specie Disputati onis am- bitiosa.	Conco- mitan- tia §. I.	Essentia- lia, qua vel	Forma, in- notescens ex	Præsentia fi- nis mali	Generalis, Specialis.													
				Absentia fi- nis boni		Generalis, Specialis.												
				Operationum di- rectione			(Theoretica, Practica, toto, §. I. (1) (2) (1))											
				Materia, confide- rata ex				Personæ	(Agentes, Patientes, ib. (α))									
								Parte, quam constituunt		Operati- ones in								
				Accidenta- lia, sive cir- cumstantiæ				Loci, §. I. (1) (1)	Temporis, ib. (2)		Auditorum, ib. (3)	Initio. Continuati- one. Exitu, ib. (β)	Res, ib. (γ)					
										Antece- dentia §. II.				Generatim, Speciatim desumpta ex	Vitiis Intellectualibus, §. II. 1.	Pravis Affectibus, ib. 2.	Vitiis Moralibus	(Impietate, §. II. 3. (1) Intemperantia, ib. (2)
				Consequen- tia sive Effectus				Proximi, §. III. 1.	Remoti, elucentes ex	Vitiis Intellectualibus, §. III. 2. (1) Pravis Affectibus, ib. (2)	Vitiis Moralibus	(Impietate, (3) Intemperantia, ib. (4) Impotentia animi, ib. (5) Injustitia, ib. (6)						
													Corpore §. III. 2. (7)	Bonis malisve fortunæ, ib. (8)				
Therapeu- tica, sive RatioSta- tusDispu- tationum Ambitio- sarū, con- siderata vel	Generatim, quod fit	Obligans nos §. I.	Heroica, §. II.	Secundaria, §. III.	Nunquam mala, §. IV.			Leges positivas requirens, §. V.	Præparatoria, §. VI. (1)	Præservatoria, ib. (2)	Cûratoria, ib. (3)							
						Disputan- tiū, eaq; vel						Immanens	Lædentium itidem triplex, §. VII.					
							Transiens							Læforum erga lædentes, §. VIII. Lædentium erga læsos, §. IX.				
						Tertiorū vel						Immediata, (Læsos, §. X. erga Lædentes, §. XI.	Mediata, §. XII.					
							Quibus omnibus accedit Ratio Status Attollens, §. XIII.											

PHYSIOLOGIA SOCIETATIS DISPUTA- TORIÆ,

§. I.

Disputatio sive Societas Disputatoria est Com-
meditatio sive Societas Commeditandi per
putationes sive opiniones diversas, id est,
proprie maximè loquendo, contrariè vel
contradictoriè sibi invicem oppositas. *J. N.*
p. 156. §. 7.

§. II. *Societas Commeditandi est Societas*
Æqualium, (vel, ut æqualium invicem a-
gentium;) se invicem adjuvantium discendo
J. N. p. 156. §. 7. Putatio sive Opinio est assensus præstitus argumentis
dialecticis. Eth. p. 92. §. 9.

§. III. Oritur ergo Disputatoria Societas ex merâ mentis huma-
næ imperfectione. Hæc enim si abesset, recta methodo solaque veritatis
intentione sine præconceptis opinionibus, & affectibus nullis distorta
mente progredientes omnes eodem modo judicaturi essemus. Duran-
te vero, proh dolor! animi humani hæc imbecillitate & judiciorum no-
strorum diversitate, Disputatoriis Societatibus, quibus colendis alio-
qui operam navare non necesse haberemus, nunc plane est opus. Ni-
tuntur enim Disputationes oppositione Opinionum atque conflictu &
quasi bello quodam defensivo mutuo, licet amico neque hostili, (si qui-
dem omnia bene fiant) attamen simili multum futuro semper hostili-
tati, & ob imbecillitatem humanam facillime in eam abituro. Eaque
Opinationes sunt in vias valde ambagiosas, & circuitiones nimis quam
facile devias prorsus evasuræ absq; scientiâ solidâ, prudentiâque verâ, &
charitate constanti. Quandoquidem Disputatoria Societas sola erroris
remotione, & hinc per Accidens mere suborituræ veritatis aliqua, coe-
teroqui non æque subolituræ, suspicione excitata, ac quasi aliqua in
viam redeundi per devii cognitionem ab adversario indicata necessitate
nos adjuvat.

B

§. IV. Mate-

Materiam Disputationis constituunt

I. Personæ omni quidem Ethico & Consortiali discrimine, omnibusque alioqvi modis diversæ, æque hic, atque in aliis Societatibus æqualitate accepta, quamvis *nulla non inevitabili aliqua inæqualitate semper laboret*, *J. N. p. 152. S. II. n. 2.* in eo tamen probe distingvendæ, & ita, ut æquales in eo, in quo disputant, habeantur, quantum fieri possit, (nempe, ne alter Præceptoris, alter discipuli munere fungi, adeoque hæc Societas Disputatoria in Societatem Didacticam abire incipiat) invicem considerandæ, quod sint *Disputantes, id est, putantes diversa sive in contrarium opinantes*, non exercendi alterum gratia, aut jocandi, ut sæpe fit; sed re vera & serio. *J. N. p. 156. S. 7.* Quodque sibi invicem opiniones suas ad examinandum communicent, & novas oppositas cogitationes sibi mutuo excitando & novarum oppositarum cogitationum mutuam excitationem patiendo invicem adjuvent, In quibus præsens earundem natura consortialis unicè consistit. Unde & personæ disputantes eatenus distingvuntur, vel nomenclaturis adeo. Nam alter disputantium dicitur Proponens, qui Opiniones suas sive ut propositiones, sive ut argumentationes alteri impugnandas offert. *Qui idem Respondens etiam vocatur*, quatenus respondere debet ad ea, quæ contra afferuntur. Alter vero Opponens dicitur, qui contradicit opinionibus oblatis. Hos Disputantes igitur existentes actu personas esse necesse est; neque sibi quisquam adversarium, quem refutet, fingat solummodo. Nec cum incertis, & quorum nulla plane ad nos pervenit hætenus aut perventura imposterum est notitia, non nisi Convictum aut Conversationem disputantium solum, quæ plurimum à Disputatoria Societate distant, colere licet. Patet etiam, liberam disputantibus relinqvendam esse opinionum suarum mutuam communicationem, neque ipsos poenis deterrendos aut præmiis deflectendos esse à proponendis dubiis, iisdemque masculè defendendis aut refutandis. Multo minus disputantes ipsi cæco amore ac pravis occupati aliorum præjudiciis se ipsos sponte adeo certi cujusdam Magistri aut Doctoris sectæ mancipent, ut ipsius opinionibus imbuti & tumidi vel unum, idque gravissimum è maximis criminibus esse ceptant, ubi forte vel præter intentionem

tionem suam vix latum unguem à sui Doctoris sententia fuerint digressi. Qui tamen, cum homo fuerat, adeoque nihil humani à se alienum putare debuerat, labi atque errare & à veritatis via surripi affectibus suis potuit omnino. Et quæ plura Nosologiæ, quo magis pertinent, paritate percensenda reservamus. Ex jamjam dictis facile colliguntur requisita personarum disputaturarum specialiora. Oportet enim jam aliqua circa materiam disputandam vel populariter, imprimis si homines sint ingeniosi, intelligant, ut possint minimum cum ratione probabili circa illam opinari. Liqvret hinc ob morbum aut atatem animo laborantes & materiæ disputandæ plane ignaros, disputandi negotio minime aptos esse. Huc pertinet querela magni Morhofii, quæ est Polyhist. Part. 1. lib. 2. cap. 12. p. 456. *Negvis existimet, dum Logicam adeo Tironi Academico commendo, me illum in cathedras novum Sophistam detrudere, qui perverso nunc in Academiis more puris de rebus disputationes miseræ & jejunas instituat, quarum ille ignarissimus est. Pestis illa juventutis est, & tamen ille mos nunc ita invaluit, ut suum officium facere non credantur Doctores, nisi Disputatiunculis nugatoris omnia subsellia perstrepant. Sunt, qui loco lectionum, quibus principia ipsa explicari debebant, disputationes instituant inter tirones ridiculo profecto atq; inutili consilio.* Et, paucis interjectis, subjungit etiam Caselii de ineptis ejusmodi & imprudentibus confabulationibus, quod suo respondet, judicium. Conferatur etiam Christ. Thomaf. Introd. ad Philosoph. Aul. cap. XV. §. 10. 11. p. 235. & §. 22. Ubi & Respondentium & Opponentium ruditas perstringitur. Utut vero alterutro quidem rudiore, aliquando juvari nihilominus potest doctior. *Quandoq; nempe est olitor valde opportuna locutus.* Sed illud admodum rarum atque fortuitum est, & ad paucissima & levissima plerumque auxilia sola pertinet. Licet vero aliqua inæqualitas non solum locum habeat; verum etiam hic utique conducatur sæpe numero: attamen inæquales personæ ut æquales & hic considerandæ, vel per mutuam vicissitudinem reddendæ. V. Gr. si maxime in Practicis inæqualium affectuum disputantes adhibeantur, æque ac in Theoreticis, adhuc nondum demonstratis, sectarum diversarum opinatores, cætera pacifici & bene disputantes: hoc ipso se invicem juvabunt. Ut ita considerationum diversitate ac opinione tanto minus quid inconsideratum relinqvatur. Ita laudantur in Sorberianis p. 222. *Veneti, diversa ingenia consultationibus publicis adhibentes.*

bentes. Scientia vero materiæ disputandæ ornati, cum sciant se scire, non disputabunt ultra, nisi per *συναλάβασιν* forte, seu demittendo se ad captum & appetitum alterius non aliter erudiendi. Quamvis isthæc societas, alterutro tantum sciente, ob inæqualitatem personarum quod ad materiæ considerandæ cognitionem, potius Didactica sive Informativa Societas appellari mereatur, altero ad alterius inscitiam, vel ignorantiam tollendam, vel, id si commode fieri nequeat, certe minuendam, suam scientiam dirigente. Utrique vero si sint ita plene docti ac informati circa materiæ disputandam, ut non nisi demonstrative uterque procedat: cessabit opinionum contradictio & contrarietas, & è contrario summa Demonstrationum identitas habebit locum. Quamobrem circa materiæ disputandam demonstrationum habitu præditi à Disputatoria Societate serâ abstinebunt, vel ineunda. Quin progressus etiam in Virtutibus Moralibus aliquis exigetur, & speciatim quidem *Studiofritate*, *Eth. p. 356. S. 10. n. 1.* & tum in genere quidem in omni virtute Homiletica sive conversationi necessaria; tum in specie tanta, ut à conflictu non auferantur in aliquem affectum inde, ut facile oriturum, sic indubitato perturbaturum animum disputantium, ne possit cernere verum. Denique huc etiam requiritur, ut dubia eorumque defensionem & solutionem in suam dirigere possint utilitatem. Corpore etiam tali disputantes præditi sint, necesse est, quod ad communicandas alteri opiniones suas per loquelam, scripturam, &c. idoneum est. Adhæc disputantes Velle debent aliquid ultra indagare circa materiæ disputandam, certitudinis saltem, si non materiæ novæ; & quidem adiutorio illius, cum quo disputaturi sunt. Quod adiutorium in eo consistit, ut proponenti dubia sua excitentur novæ cogitationes à respondente, & vicissim huic ab opponente, dum suam opinionem defendit. Condisputantes proinde bene animatos erga se invicem esse oportet, ut tribuant alter alteri virtutes morales & intellectuales ad disputandum requisitas.

II. Actiones, hoc loco, Communicationes Diversarum cogitationum mutuarum, eo tendentes, ut alteri alterius sententia circa materiæ disputandam innotescat. Quod fit ordinariè vel (1) Proponendo & confitendo opinionem suam, (2) Opponendo sive Contradicens alteri, vel examinando opiniones alterius, (3) Respondendo sive examen examinis ulterius continuando, quantum opus est. Quæ actiones

nes

nes omnes ejusmodi sint necesse est, ut per eas, tanquam auxilia mutua, disputantes sese invicem in novas circa materiam disputandam cogitationes deducant, & plane novam & ulteriorem aut accuratorem minimum pleniorive disputandæ materiæ cognitionem mutuo sibi acquirant, erroribus remotis. Excludentur ergo Operationes Disputantium *Mere-Jocosæ* *J. N. p. 117. S. 2. n. 1.* non item *Joco-Seriæ*. Illæ enim tantum ad Voluptatem: hæ vero simul etiam ad utilitatem diriguntur. Item *Operationes Invitæ, quæ per Ignorantiam, quæ per Coactionem Eth. p. 136. def. 26. 27. J. N. p. 117. S. 2. n. 1.* Nec non *Impossibiles, quæ Moraliter, id est, Turpes, sive publicum & commune damnum inferentes, quales sunt, quæ Pietatem lædunt aut Intemperantiam Animive Impotentiam inducunt, aut Inimicitias serunt: quæ Physicæ, quod per se patet. J. N. p. 117. S. 2. n. 1.* Cumq; omnis Societatis operationes ad certum aliquem finem sint determinatæ: hujus etiam ejusmodi sint necesse est.

III. Res sive materia strictè dicta. Quæ sunt Opiniones oratione externa vel typis etiam in medium prolatae per propositiones, quæ Theses etiam vocari solent, sive Positiones à ponendi vel proponendi actu huc accedente. Quibus nominibus hic etiam conformatae in argumenta continentur. Requiritur autem, ut materia disputanda sit disputabilis suapte natura, hoc est, non impossibilis indagatu per se. *Frustra enim (ut loquitur Danhawerus in Id. Bon. Disputat. Sect. 1. cap. 1. art. 3. S. 15. p. 33.) Cotem ingenii novacula Logica acies ad penetrandum id, cui intelligendo prorsus non sis. Quare disputandum de his solum, ad quæ humani ingenii acies pertingere potest. Greg. Nazianz. de Theol. lib. 1. p. 231. Et paulo post idem Greg. Nazianz. In summa, hac sine disputandum, ne supra summas fragilitatis nostræ vires quicquam attentemus. Nedum socialiter & disputatu. Quod forte & aliquibus alias indagatu non usque impossibilibus quoque continget ob suam peculiarem naturam nunc non indagandam, neque tam manifesto certam. Ut adeo frustra de illa disputetur. Moraliter etiam materia disputabilis sit necesse est, & citra justam reprehensionem disputari possit. Quam merito illam materiam sub rationis incudem vocantes incurrunt, ex qua vel sola adeo temporis jactura metuenda est. Qualis illa est quæstio, cujus affirmativam, quæ nonnullis Veterum placuit, decisionem miris modis exagitat Senec. Ep. 113. *An justitia, an fortitudo, prudentia, cæteræq; virtutes animalia sint?* Quæ proinde merito, si suo officio recte*

fungi velint, abstinent. *Quin potius* (Senec. loc. cit.) *aliquid utile ac salutare tractandum est, & querendum, quomodo ad Virtutes venire possimus, quæ nos ad illos via adducat.* Doce me (sunt verba ejusdem Senec. ibid.) *non an fortitudo animal sit; sed nullum animal felix esse sine fortitudine, nisi contra fortuita convaluit, & omnes casus, antequam exciperet, meditando prædormuit.* Eadem de causa de verbis etiam & nudis vocibus disceptandum non est. Nam *de nominibus pugnare* (ut verbis Galeni lib. 3. de Differ. Puls. mentem meam exprimam) *nec ullum huic modum facere, nec necesse est, nec par, nec venia dignum mihi videtur.* Philosophiam enim *nec Isiod. Pelusiotæ* (vid. lib. 1. Ep. 220.) *nec cujusdam prudentis sententia consequi potest, qui in verborum pugnis & concertationibus operam suam collocat.* Nec igitur materiæ disputandæ veritatem. Multo minus de iis materiis disputandum est, quæ, si vocentur in dubium, certura aliquod ac manifestum periculum paritura sunt atque offendiculum, tum in se; tum respectu nunc disputaturis ad hærentium peculiarium imbecillitatum. Quas partim vel Aristoteles adeo jam dixit *coercendas pænis, vel castigatione potius, quam responsione dignandas.* Uti ex locò Aristotelicò Philosophiæ Paræneticæ p. m. 263. à Guil. Mechovio allegato patet. Nam Aristoteles eos dixit, *qui dubitant, sintne Dii colendi vel parentes amandi, pæna dignos esse* lib. 1. Top. cap. 9. Huc etiam pertinet illud notissimum: *neque principia impugnanda, neque contra negantem eadem differendum esse.* De quorum illo ita Danhaw. in Id. Bon. Disput. p. 29. art. 25. pr. *Apparitia τῆς ἀγνοίας laborare, qui contra principia disputare vellet, ea vel evertendo vel in dubium frustra vocando; famosum in Philosophia proverbium est.* Ut enim, quæ visui obijciuntur, vel sunt ipse Sol, fons luminis, vel corpora illius splendore induta: Ita, quæ intelliguntur, vel principia sunt per se lucida ac ἀναπόδεικτα, vel conclusiones ex principiis natæ. Quodsi igitur principia sua & nativa luce radiant, negari λόγῳ ἴσῳ nunquam possunt. Auditorii etiam ratio in selectu materiæ habenda est, monente id Greg. Nazianz. de Theol. lib. 1. p. 231. De his solum, inquit, (scilicet disputandum est) *ad quæ humani ingenii acies pertingere potest, & quatenus conditio auditoris & facultas quiverit assequi: ne, ut intensior vox auribus, ut alimentum immodicum corpori, utque onera paulo graviora subeuntibus, terræ denique crebriores pluvie nocent; ita sane & auditares questionibus altioribus & quasi solidioribus*

bus degravati depressiveque damni aliquid accipiant. Coeteroqvi omnes adeo Theoreticæ Practicæque Materiæ & in Commeditationem ullo modo cadentes, modo sint usui futuræ aliquando, vel saltem *inserviant indagationi naturæ, ac essentia rerum accuratiori*, Danh. Id. Bon. Disp. S. 15. p. 34. ab opinantibus circa eas possunt ventilari. Imo quod ad certitudinis rationem etiã illæ, quæ per se manifestissimæ sunt certissimæque. Quo sensu interpretari licere arbitror in bonum illud Carthesii: *de omni re semel in vita dubitandum.* Nempe Philosophica dubitatione & quæstione, ut sciamus, unde nobis illa certitudo, vel quod vigilemus, non dormiamus, imo existamus, nedum, quod DEus existat. &c. Quamvis interim non dubitem aut disputem, quod vigilemus aut existamus.

S. V. Forma Disputatoriæ Societatis consistet in mutua Directione omnium, quas in hanc societatem cadere modo S. 4. prolixius materiam considerantibus nobis explicatum est, operationum ad finem Disputatoriæ Societatis impetrandum, & erroris remotione ulteriorem aut accuratiorem certioreve materiæ disputandæ cognitionem invicem acquirendam ac promovendam. Erit igitur ea ipsa Disputatoriæ Societatis Forma, examinis vel contrarie vel contradictorie oppositarum hinc inde opinionum, quasi ex pacto mutuo, imo & quasi ex contractu inita, ad significandum invicem, adeoque mente & ore collaborandum consociatio, sive alterutra ex parte & unilatera sola, ut alter opponat, alter respondeat solum: sive reciprocata, ut utrique & oppositio propositionis & responsio præstetur. Unde *Quasi-Composita* jam *Materialiter* quod ad actus ipsos disputantium *Societas* sit evasura. Hæc auxiliatio quotupliciter fieri queat, ex Logicis examinum horum eoque tendentium rationum variis generibus & speciebus, eorumque regulis discendum: quomodo vero quam optime fiat, ex Hygieines modo proponendis præceptis demum poterit constare, facto ex omnibus optimorum selectu.

S. VI. Disputatoria Societas generis sui ratione omnia naturalia superiorum Societatum continebit, speciatim *Commeditationis* J. N. p. 156. def. 7. *Societatis Private*, J. N. p. 154. S. IV. *Simpli- cis*, J. N. p. 155. S. 5. 6. *Æqualis* J. N. p. 152. S. 11. & *Societatis in genere* J. N. p. 148. S. 1. comprehendit. Societas vero omnis cum ex pluribus commerciis constet: eorum notabiliora & intellectui faciliior

ciliora visa huc applicabo. Quamvis enim nomina specierum commerciorum in hac materia usurpari non soleant: *Commercium* tamen *Literarium* in genere dicere consuevimus, quoties scrutandis naturæ arcanis aut artibus atqve scientiis expoliendis per literas mutuo à pluribus uno simul ad se juvandum invicem opera studiumqve impenditur. In disputationum naturam quoque possunt cadere per *Accidens* omnia *Commercia*, quæ ideo hic omittuntur. Earundem vero instar erit *Convictus* disputantium, si quis alteri nescienti vel ipse nesciens per literas dubium adimat: & *Conversatio*, quæ etiam coram agentibus erit crebrior & ordinaria, certe non poterit abesse. Postremo, omnium hæcenus enumeratarum specierum summum genus est *Consortium*, *J. N. p. 11. def. 1.* à disputantibus initum, quod, tantum abest, ut actu à *Disputatoria Societate* separari queat, ut ne cogitando quidem à verâ *Disputatoria Societate*, & eam constituentium *Commerciolorum* natura sejungi possit. Generalissimæ *Divisiones* omnium *Consortiorum* in genere *Consortiis* *Disputantium* percommode applicari possunt. Quæ proinde alia aliis *laxiora* & *strictiora* *J. N. def. 5. p. 12.* *Arctiora* & *laxiora*, *J. N. p. 12. def. 6.* sunt. *Consortio* *Disputatorio* opponitur *Dissortium* *Disputantium*, *J. N. p. 11. def. 2.* *Consortium* *Disputatorum* jam cœptum ex totò solvitur *Dissolutione*, *J. N. p. 12. def. 4.* ex parte vero *Separatione*, *J. N. p. 11. def. 3.*

§. VII. *Disputationes* sunt instar belli quod ad media: instar *pacificationis* quod ad finem spectatæ. Nam *opinionum* ille *conflictus* ad unum *veritatis* finem hinc inde tendat oportet, adeoque utriusque *concordia* finis erit, secus ac in vero bello.

§. VIII. *Disputatoria Societas* naturalis est

(1) ob suam *Inevitabilitatem* *J. N. p. 149. th. III. n. 1.* Nam *inevitabilis* aliqua *disputatio* mortalibus vel *conversantibus*, nedum *sociatis*, invicem existit, propter *dissensus* naturalem ex *corruptela* *mentis* atqve *affectuum* orientem *proritatem*, & *opinionis* pro *scientia* & *experientia* certa *substitutionem*, necessariam in *obscuris*, & *impenetrabilibus* ad huc, neque *scientia* *solida* *pernoscendis*. Hinc *Danhaw.* in *Id. Bon. Disp. p. 7. §. 1.* *Cum homo natum sit animal συγκαταβαινον, quod omnem vitam in mutua conversatione fallit: fieri autem nequeat, de rerum veritate omnes convenire, proinde ut de precio in velabro olearii: hinc oriuntur certamina ficta, uno asserente id, quod in questionem venit, altero negante: idq; ita comparatum est ex naturali necessitate.*

(2) Ob

(2) Ob *utilitatem*, *J. N. p. 149. S. III. n. 2.* suam, oppido insignem, si-
quidem ex Hygieines legibus quam optime instituat. Nam si homo
(sunt verba Danhaw. loc. cit.) ut à natum videt, sic à natum omnem
veritatem scire posset, si investes etiam pueri statim Philosophi essent,
tum nulla opus foret ulteriori disquisitione: at major mentis nostræ cæ-
citas est, cui artificium Analyticum denegare, quid est aliud, quam ho-
mini cæco Medicinam invidere? Et, paucis interjectis: Perperam igitur &
minus Politice suadet Bodinus, ut leges in republica ferantur de abro-
gandis disputationibus circa religionem. Id enim esset lege prohibere Me-
dicos à cura morborum, atq; ipsam naturam cogere velle, cum tamen le-
ges fieri non possint, nisi de iis, quæ in nostra sunt potestate. Vide solu-
tas ibidem Objectiones, quod disputationes scholasticæ sint quasi flagra
publicarum turbarum; & veritas iisdem intricetur, non extricetur.

(3) Ob *naturalem hominis aptitudinem*, *J. N. p. 149. tb. III. n. 3.* ad e-
am per Gestus externos, imprimis vero per loquelam, & nonnunquam
etiam per scripturam.

(4) Ob *instinctum naturalem*, *J. N. tb. III. n. 4.* collatione opinionum
indagandi veritatem. Qui hominibus, quò melioribus, eo major inesse
deprehenditur. Quapropter sanum disputandi usum qui tolleret, (utor
verbis Joh. And. Schmidii, quæ sunt in ipsius Disquisit. de Var. Disput.
Process.) is profecto naturam expellere tentaret, quæ tamen usq; recur-
rit. Totus quippe Philosophorum chorus naturale sciendi desiderium no-
bis inditum esse ingeminat. Illud vero momento terminum attingere ne-
quit, cum veritas sit instar pali in humum altissime defixi, qui, nisi in
utramq; partem moveatur, evelli vix poterit. Igitur præcedat, necesse
est, amica disputatio, quæ nobis viam sternat ad veri falsique discre-
tionem.

S. IX. Quamvis vero Disputatoria Societas per se generatim na-
turalis sit: in praxi tamen, circa singularia mera versante, habet super-
accedentem determinationem circumstantiarum personarum, rerum, a-
ctuum, in qualitate, quantitate, modo, &c. arbitrariam ex libera vo-
luntate disputantium faciendam. *J. N. p. 119. tb. II.*

S. X. Axiomata prima duo hic sequentur:

(1) Disputatoriæ Societates in se sunt non malæ, nec injustæ, aut vitio-
sæ moraliter, vel contrariæ Juri Naturali reputandæ, adeoque omnino
cum omnibus suis adminiculis eatenus promovendæ.

C

(2) Ut

(2) Ut non vitandæ in se nec impediendæ sunt : ita, quantum fieri potest, minuendæ & reformandæ ita, ut in Commeditationem abeant.

HYGIEINE DISPUTATORIÆ SOCIETATIS.

§. I.

Optima Disputatoria Societas ea est, quæ finem sibi propositum optimum pro sua quæq; natura optimis mediis optime quærit. Nempe prudentissimo artificio quod ad materiæ selectum, & quod ad Logicam operationem, Charitateque omnimoda. Quæ omnia, quo specialius deducuntur, eo plus ad praxin proderunt, & ad Systematicam plenitudinem accedent.

§. II. Materia sunt I. Personæ, id est, Disputantes Optimi quod ad Facultatem & Voluntatem ita recte disputandi. Qui duplici modo considerari possunt (1) ut separati. (2) Ut invicem collati. Quod ad primum attinet, oportet, ut in ipsis compareant, præterquam quæ ad hujus Societatis existentiam jam supra Physiologiæ §. 4. requisitæ sunt, omnes omnino Virtutes, tam Intellectuales, quam Morales. Utpote quarum nulla non, sola excepta disputandæ materiæ jam accuratissimè notæ nec ultra indagine tali quærendæ (vid. Physiol. d. l.) Scientia, hic omnino necessaria est. Personas tamen Disputaturas Optime *Scientia Logica, Eth. p. 94. def. 6.* ornatas fore, patet. Nam (ut Magni nominis Morhofius Polyhistoris Part. 1. lib. 2. cap. 4. p. 340. ex Bac. Verulamii lib. V. cap. 1. de Augment. scientiarum refert) *rationales scientiæ reliquarum omnium claves sunt. Et quemadmodum manus instrumentum instrumentorum, anima forma formarum : ita & illæ artes artium ponendæ sunt. Neq; solum dirigunt ; sed & roborant : sicut sagittandi usus & habitus non tantum facit, ut melius quis collineet ; sed ut arcum tendat fortiozem.* Nec non Scientia perfecta jam erit *Experientiâ, Eth. p. 101. def. 2.* eaque firmata habitu, qui est *Peritiâ, Eth. p. 101. def. 3.* Et *Arte* disputandi, p. 126. def. 6. de qua peculiare extant Tractatus, ornati erunt. Adhæc *Sagaci, p. 105. def. 19. Conjectura, def. 17.* singula argumenta in medium prolata promte assequuntur, prædivinabunt, interpretabuntur. Rectissime igitur Danhaw. in Id. Bon. Disput. p. 36. n. 2. p. 37. n. 3.

n. 3. in Optimo Disputatore requirit *Judicii Acumen & Ingenii ac Memoriae Celeritatem*. In eo erunt etiam maxime seduloque curabunt, ne Malevolentia aut Odio injusto, aliove pravo cœoq; affectu ducti, iniqua in semet invicem, æque ac auditores, & alios etiam, imprimis magni nominis Viros, *Censuram, Etb. p. 110. def. 5.* peccent. Inq; eo haud vana levisq; opera ab ejusmodi disputantibus, quemadmodum dictamen sanæ rationis præcipit, collocabitur, ut ne ipsi improbas & publicæ rei noxias communicando opiniones suam contaminent *Conscientiam, Etb. pag. III. def. 13.* & alienam. Non igitur ambigendum esse censeo de adhibenda in disputando *Prudentia, p. 116. def. 1.* Quam hic vel nominasse sufficiat. Nam de ejus insigni hoc in casu necessitate pariter atq; utilitate infra Sect. III. sese offeret fufius atq; prolixius disserendi dispiciendiq; occasio. Omnigena etiam Virtute Morali, imprimis Homiletica, disputantes præstituros esse, affirmandum est. Sicuti vero principium & causa rerum omnium prima atq; potissima ipse est DEUS: ita virtutum fons & Origo omnium habenda est Pietas. Utpote qva erga DEum & proximum & erga semet ipsum plene ac semper observata, omnes omnino & Animi & Morum Virtutes continentur. *Quamobrem Pietati, p. 392. §. 1.* vel ipso disputandi actu durante, operam disputantes imprimis navabunt, suiq; in DEum muneris atq; officii nunquam non recordabuntur. Imprimis si de ipso DEO rebusq; Divinis disputare velint. *Non enim (inquit Nazianz. de Theol. lib. 1. p. 231.) cujusvis est, non, viri Christiani, de DEO disputare, non, inquam, cujusvis. Non adeo hac res est vilis, & eorum, qui etiamnum humi serpentes terrenis studiis occupantur. Internam vero præcipue, à qva omnis Externa pendet Pietas, mente sua Pietatem, Etb. p. 344. §. II. colent, semper, quoad fieri potest, de DEO cogitando, & ad ejus Amicitiam, in qva Summum Hominis Bonum consistit, omnes suas operationes dirigendo, & nunquam illius memoriam animo sibi excidere patiendo. Cumq; teste Danhaw. in Id. Bon. Disput. p. 35. art. 5. §. 16. pr. Disputatoris optimi voluntatem exornare pietas debeat, qvæ nisi familiam ducat, partus non nisi degeneres nascentur: hinc in eo *Voluntatis Pietatem necessario ac primo exigendam, cum Danhaw. eodem loc. cit. in f. existimo, animam sapientiæ, ejusq; condimentum.* Observabunt igitur itidem *Pietatem Affectuum, p. 348. §. VI.* quos cum inter disputandum ad DEum dirigendos esse Naturali Juri congruit: tum etiam ante jam eo assuefactos esse oportet. Maxime, qui de*

rebus sacris disquirunt. *Quando id eorum tantum est, teste Nazianz. loc. cit. qui jam ante corpus & animum ab affectuum sordibus purgarint: aut minimum jam sint in hoc toti, ut se hac vita puros reddant. Nam ut parum feliciter cesserit, si morbosus oculis in solares radios intruari coneris: ita impurus ipse summam puritatem non sine periculo attingaris.* Quod si Mentis & Voluntatis sive Affectuum Pietas adsit, sponte sequetur *Pietas Externa, Eth. p. 349. def. 1.* quæ nulla alia ratione ut disputetur permittet, quam quæ DEO placitura esset, si ipse disputantibus interesse oculis nostris corporeis conspiceretur. Disputaturam igitur & odio futuram DEO rixandi potius, & more anicularum altercandi, conviciisque mutuis semet utrimque afficiendi, quam conferendi sententias, differendique rationem toto pectore abominabuntur, qui disputantium & nomine sunt aliquando pariter atque munere funguri. Cumque à DEO, Supremo omnium rerum Moderatore atque Arbitro, *sint nobis agendi capienda primordia*, testante, etsi gentili, Cicerone lib. 2. de Legib. hinc nemini non disputantium, antequam disputare incipiat, *Precibus à DEO Petendi* necessitas vel suo etiam judicio incumbet, ut bene, piè, laudabiliterque, & cum fructu disputetur. *Eth. p. 371. def. 9.* Nec id in hodiernis nostris disputationibus consuetis negligitur. *Sed bene ac sapienter (ut Parodia Pliniana utar) majores instituerunt, ut rerum agendarum, ita Disputandi initium à precationibus capere: quod nihil rite, nihilq. providenter homines sine DEI immortalis ope, consilio, honore auspiciarentur.* Plin. in pr. Panegyri. ad Nerv. Trajan. Quod si quando in aliis congressibus, excutiendæ opinionis alicujus gratia instituitis, id minus observetur: vel gentilis Plato in ruborem nos Christianos dabit. *Qui differendi facturus aliquando initium sequentia verba usurpavisse legitur: Cum omnes, qui mentis quoquo modo compotes sunt, in operis cujuslibet vel parvi vel magni principio invocare DEUM soleant: quanto nos æquius est, de universo, sive genitum sit sive ingenitum, disputaturos, nisi forte despimus, implorare opem Divinam.* Inde subiungit invocationem, *ut ea dicantur, quæ DEO placeant, & ut sibi constet.* Plato in Timæo p. 1046. D. Neque ulla res tam minuta ipsis videbitur, quin eam cum precatione incipiant, vel Xenophontis exemplo. *Qui lib. 1. de Pœdia Cyri: illud minime ignoratis, inquit, me non solum in magnis rebus: sed etiam in parvis semper à Diis immortalibus initium facere.* Tanto magis vero precum auxilio in hac societate indigere se arbitra-

arbitrabuntur, quanto propius ejus natura ad bellum accedit, ex eaque etiam in id lapsus est maxime proclivis. *Quare recte tu quidem mo-nes* (verba sunt ejusdem Xenophontis in Oeconomico) *omnem à Diis actionem potissimum auspiciari oportere, tanquam pacis ac belli studiis imperantibus.* Ad hæc Optime Disputantes DEum Revereri & singulis gestibus ac vocibus Internam DEI Venerationem testificari cordi erit. *Etb. p. 351. def. 10.* Dolendum quoque est, etiamsi disputantes ad singula verba quam diligentissime studiosissimeque attendere studeant, omnesque suas cogitationes ingeniique nervos pro virili in id unice, ut ipsorum muneri satisfiat, defigant: nihilominus vel nescientes aliquando in DEum peccare, & in aliquas regulas Juris Naturalis, quibus observatis & in succum & sanguinem conversis demum recte, probe, pie, morate, atque cum laude disputabitur, impingere, adeoque Supremum Numen debito honore atque cultu, debitaque Veneratione ac animi submissione privare. In omnibus omnino igitur disputationibus opus se habere intelligent, ut precibus ad DEum directis veniam erroris petendo DEum sibi propitium atque placatum reddant. *def. 11.* Quam in rem non possum, quin adscribam locum maxime notabilem, & exemplum omnibus omnino piis imitandum D. Philip. Jac. Speneri in Præf. ad Hodosoph. D. Joh. Conrad. Dannhaweri in Tabb. redactam p. 55. *Disputationem pro gradu, inquit, ut loqui amant, Candidatus sub Celebris Theologo (qui uterq; adhuc per DEI gratiam vivunt) habuerat, cui ipse etiam & quidem Opponentium unus interfueram. Hac terminata, cum pro more confessum gratiarum actione solveret, Divinamq; que studia ad hanc metam perduxisset, clementiam predicaret Candidatus, demum veniam à Patre Cœlesti rogabat eorum etiam peccatorum, quæ in ea Disputatione commissa forent. Ingenuus fateor, hoc audito, tanquam aliquo fulmine animum meum tactum fuisse, qui tot conflictibus literariis ad id usq; tempus interfuissem, jam inter congregantes, jam Præses, jam inter auditores, quod nunquam de eo cogitasset, in ipsis istis exercitiis toties peccari, nec deprecatus culpas illas essem, cum tamen mox menti se hoc offerret, sæpius nec Præsidentem, nec Respondentem, nec Opponentem, nec Auditores, culpa vacare, quam vario affectu inordinato contraherent. Ex eo vero tempore pugna illius nunquam spectator fui, quin, quod semel audiveram, aurem mihi vellicaret. Denique oportet etiam secundum Platonis rationi congruentem sententiam, Modestos esse illos, qui ad di-*

sputationis studium adsciscuntur. Plato lib. 8. de Republ. p. 708. *Temperantia, Eth. p. 352.* igitur, antequam cum altero congregi audeant, utiq; existimabunt studendum esse, ut isthac jam præsent, arenam disputatoriam nunc ingredientes. In eo vero imprimis toti erunt, ut *Vivendi, p. 353. def. 2.* aut *Voluptatum Humanarum, def. 3. Corporisve Bonorum, p. 354. def. 2. moderata Cupidine & externorum corpori suo sustentando necessariorum, def. 3.* ad investigandam rei veritatem accedant. Nec non *Studioſitatis, p. 356. §. X. def. 1.* rationem habentes, in affirmando, negandoque *Judicii Moderatione* utentur. *p. 359. def. 2. Modestiam* itidem præ se ferent in disputando, *Eth. p. 359. def. 4.* ne potius famam atq; auctoritatem differendo sibi disputandoque acquirere: quam mutuum adiutorium præstare videantur. Præterea disputantes de semetipsis *Moderate judicabunt* atq; sentient, *p. 360. def. 1.* ne vix plebeja, populari atque confusa disputandæ materiæ notitia instructi, infallibilitatem, scientiam, atque ab erroribus immunitatem sibi imaginentur, *def. 2.* Quo neglecto officio, & immemores dicti Plutarchiani: *non tantum egregium esse, scire vincere: sed etiam posse vinci pulchrum esse;* Plutarch. de Educat. Liberor. cap. 14. §. 6. & nimium pertinaces erunt in defendenda opinione, dum se vinci ab aliis ægre patientur, & quidlibet potius ogganient, quam cessisse videri velint. *Egregia scilicet res est.* (ut verbis utar J. A. Schmidii, quæ habet in Disquisit. de Variis disputandi Processibus) *ultimam obtinuisse responſionem! Semper mihi alta mente repostus manebit mos ille, à B. Stablio in disputando servatus. Is vel veritati lubens manus dederat, vel argumentum solutu difficile exposuerat ulteriori disquisitioni. Hoc demum est rite philosophari, si disputationes nostras ad centrum veritatis dirigimus; non ubi quærimus ab imperito Studioſorum vulgo digito monstrari & dicier: hic est.* Neque vero hæc ita à B. L. accipi velim, quasi promiscue & statim, simulatq; alter, licet minus sufficienter, respondit, alteri concedere liceat. Quin potius, antequam dubium ex voto ipsius solvatur, minime transeundum sibi statuet in castra adversarii, cumque ipso idem sentiendum. Quodsi vero ad argumenta rectissime responſum, & ratio dubitandi animo disputantis ab adversario plene exempta sit: tum demum ambabus, ut ajunt, manibus oppositam nostræ sententiam candide, aperte, cum gratis amplectetur. *Eth. p. 360. def. 3.* Adhæc, tam disputatione nondum inchoatâ; quam inter disputandum erunt *Spei & Fiducie pleni, Eth. p. 361. §. III.*

Quibus

Quibus nimirum indigentes vel partes suas misere tuebuntur, vel etiam
 Spartam sibi impositam quandoque plane deserent. Cumque sine re-
 prehensione disputari, teste experto disputationum Cicerone lib. 1. cap. 8.
 de Finib. Bonor. & Malorum, non possit: differentium inter se repræben-
 siones, eodem Cicerone approbante, non sunt vituperandæ. Cic. ibid.
 Amicam igitur contraditionem, utpote quæ ad bonum finem, Verita-
 tem videlicet & majorem circa materiam disputandam cognitionem at-
 que certitudinem tendat, uterque Patienter feret, *Eth. p. 261. §. IV. def. 1.*
 & molliter ac blande exercebit, *Eth. p. 371. def. 6.* Nam disputationis o-
 ptimus modus est, ut ipsi vicissim concedant & considerent. Vid. Plat.
 Dial. 1. de Republ. Si quæ forte de re maximi momenti (v. gr. de veri-
 tate religionis Christianæ contra adversarios defendenda) disputando
 Veritatem investigantibus mala atque infortunia metuenda sunt: hæc
 æquo animo sibi ferenda statuent, *Eth. p. 361. §. V.* Neque iræ, undecunq;
 illa oriatur, moderari intermittent, *Eth. p. 362. §. VI.* Hinc etiam alio-
 rum de se prava judicia nihil morabuntur. Utpote quæ ex odio, Male-
 volentia, aut Invidia plerumque cum sunt orta: non magis ad eos, quam
 aliena vitia pertinent. Denique observabunt, oppositis opinionibus exa-
 minandis mutuam jam ipso actu operam impendentes, erga se invicem
 quam exactissime *Iustitiæ Charitatisq;* præcepta, eorumque nullum non
 semper ob oculos habebunt. §. I. Quod ipsum fiet præcipue atque pri-
 mario, optime de se invicem cogitando, summamque Animi ac Morum
 Perfectionem, quanta in hac Societate locum habere potest, mutuo si-
 bi tribuendo, *Eth. p. 364. def. 2.* Neque, omissa vel insufficienter adhi-
 bita ratione, opinionem alterius improbabit atque rejicient, *def. 3. Una-*
nimiterq; etiam in eo consentient, ut sese invicem disputando melio-
 res reddant. §. IV. Nec non *Amore, Benevolentiaq;* & *Veneratione* mu-
 tua se prosequuntur, *Eth. p. 365. def. 1. 2. &* quemadmodum alterius er-
 rore merito contristabuntur, *p. 366. def. 4.* ita illius remotione gaudebunt,
Eth. p. 365. def. 3. Pudebit etiam, ineptiis aut vaniloquio, aut iis, quæ ad
 rem nihil faciunt, tempus terere, & ea proloqui, quibus alter aut lædatur,
 aut offendatur, aut corrumpatur, *p. 366. def. 6.* Longanimi, *Eth. p. 366. def.*
§. etiam erunt, neque facile *ira excandescunt, def. 7.* erga acrem & fer-
 vidum adversarium. Quin potius ejus Zelum & Amorem erga verita-
 tem impensiosem imitabuntur. *Hoc enim pacto disselletur nausea audi-*
toribus (verba sunt Danhæwæri in Id. Bon. Disput. Sect. 1. cap. 1. art. 5. §.

16. p. 37.) *qui quidvis patientius laturi videntur, quam frigidum disputatorem, qui tantum non super argumento aliquo indormiat. Absit, ut Responspondens irascatur ita affecto Opponentis. Prodit enim hac sua ira intempetiva, se vel iniquo erga veritatem animo esse, vel causæ suæ diffidere. Irasci sane non est argumentum solvere: sed insitiæ latibulum querere. Neque diffident, invicem disputando alterum ab altero adjuvari posse: sed veritatem mutua ipsorum opera impetratum iri omnino sperabunt, Eth. p. 366. def. 9. Ad hæc Veritatis, Eth. p. 367. §. VII. amantes idem loquentur & sentient, Morumq; ac Animi Ingenuitatem, Eth. p. 368. §. IIX. contentes, Obscuritate omni Verborum atq; Sermonis ambiguitate abstinebunt. Placet enim (cum Danhaw. loqvor loc. cit. p. 38. §. 17. pr.) in oratione perspicuitas. Probitatem etiam externo opere, Eth. p. 368. §. IX. prædent, neque sibi licere quisquam arbitrabuntur, quod Humanitatem, Eth. p. 369. def. 1. in omnibus disputationum partibus probe & quam diligentissime observandam, ulla ratione violet. Quamobrem & Voce, n. 2. & Gestibus, def. 2. Civilitatem ab ipsis exprimi debere omnino sibi persuadebunt: & ut Eleganter, ita Decenter, Eth. p. 370. def. 3. & Graviter, Eth. p. 371. def. 4. Venusq; def. 5. ab ipsis esse disputandum. Accommodare, def. 6. etiam se sibi invicem, & mediis ad id ipsum aptissimis amorem sibi mutuo conciliare noverint. Non igitur contentiosarum muliercularum pravâ consuetudine rixabuntur. Nam nimium altercando veritas amittitur, (ut habet Publii Mimus) non obtinetur. Porro, non obstante Societatis nostræ æqualitate, uterque disputantium modo Doctoris munus, Eth. p. 374. §. XVI. in se recipient; modo Discipuli vices & munia, Eth. p. 377. §. XX. def. 1. obibunt, sibiq; invicem & Dominabuntur, Eth. p. 374. §. XVII. & Morigerabuntur, Eth. p. 377. §. XXI. Imprimis autem probationes & illustrationes modeste petent., def. 3. vel si sponte offerantur, acceptare non detestabunt, Eth. p. 374. §. XIX. def. 2. Cumque haud quaquam exiguum sit beneficium, quod mentem & animum ipsius emendando in alterum confertur: hinc sane notam, vel ipsis judicantibus, merebitur, qui hanc alterius in se operam, amorem, ac benevolentiam non agnoscat. Mutuo igitur se redamabunt, Eth. p. 378. §. XXIII. Remunerando, §. XXIV. vel, hoc si fieri nequeat, Reverendo, Eth. p. 379. §. XXV. Cumque, etiam si omnibus viribus in eo sint, ne quid faciendum omitant, vel omittendum faciant, nihilominus vel ignorantes, imo, vel a-*

deo

deo inviti aliquando labantur: hinc nunquam non uterque ipsorum vel *Reparando*, *Eth.* p. 379. *def.* 2. vel *Deprecando*, p. 380. *def.* 3. *Expiandi*, *Eth.* p. 379. §. XXXVI. *def.* 1. alterum necessitatem sibi impositam absque ullo dubio censent. Corporis etiam bonis, ne quid omittere videar, instructi erunt, qui Optimorum in disputantium numero haberi velint. Puta, partibus corporis omnibus in hac nostra Societate quomodocumque usui futuris, *Eth.* p. 216. *def.* 3. *Valetudine* non afflicta, *Eth.* p. 218. *def.* 15. Lingua non hesitante, auditu visuque, si scriptis forte aut de re visu judicanda disputetur, *Eth.* p. 219. *def.* 21. 23. &c. Imo, & gratior ex *pulchro* corpore virtus, quæ venit, & suavior, *Eth.* p. 206. *def.* 6. Etiam Bona Fortuna ad Optime Disputandum non nihil quandoque conducunt. Primo enim *Amicis* opus est, *Eth.* p. 314. *def.* 5. Nam, quamvis etiam cum Inimicis disputari possit: tamen ea non erit optima Societas. Deinde, si *Fama*, *def.* 6. etiam polleant, & hoc interdum etiam ad rem, ut conspectior sit virtus. Quo etiam *Liberiores*, & ab aliorum coactione in communicandis invicem sententiis magis immunes sunt, p. 315. *def.* 9. eo rectius disputabunt. *Locum* quoque habebunt à turbis & vulgò hominum remotum, ne acclamationibus intempestivis aliòve strepitu detrimenti quid ipsorum commeditationes, imprimis subtiliores, capiant. *Eth.* p. 288. *def.* 4. Nec *Divitiarum* omnino nullus erit usus, *def.* 3. Quod vel Joh. Pici Mirandula exemplum satis demonstrat. *Qui theses edidit nongentas in omni scibili, quas Romæ publice affixit, ea conditione, ut ex toto orbe docti confluerent, ipsius Mirandule sumptibus.* Cornel. Mart. de *Analyf. Log.* cap. 1. p. 39. Quod nisi opulentus facere non potest. Sic Meccenatum Favor excitat ingenium. Quæ hætenus dicta sunt, ea Facultatem Optimam tantum probant, cui jungatur oportet, Optime disputandi Voluntas, sive exercendi suam Facultatem optime ad commune utrumque bonum, & si fieri queat, etiam, si dantur & adsint, Extraneorum, sive extra hanc Societatem positorem aliquam plurimorum, quos Tertiorum nomine liceat designasse. Non corpore igitur tantum adesse contenti, animum mentemque advertent, ne id, quod turpissimum est, disputando non evitent, quin ad id facile deducantur, ut sæpe sibi ipsis repugnent, *Ficin.* in *Plat. Protagor.* sibi que mutuo quam diligentissime attendent. *Eth.* p. 144. §. X. *def.* 1. Et materiam dignam esse, certi erunt, de qua tantopere disputetur. *Eth.* p. 146. *def.* 3. *Amore etiam erga veritatem* (scilicet materię disputandę)

D

impen-

impensiori (ut Danhaw. in Id. Bon. Disp. p. 37. n. 3. ait) *præditi erunt*, *Eth. p. 146. def. 6.* rebusq; indagandis non mediocriter se *oblectabunt*, *Eth. p. 147. def. 21.* Veritatisq; circa sublatam materiam haud levi *desiderio studioq;* tenebuntur, *Eth. p. 149. def. 21. 24.* Inque illius ulteriorem inquisitionem si *Zelo* ferantur, *def. 22. quo* (approbante Danhaw. loc. cit.) *destitui nequeunt*: quam optime disputationi suus fructus, ipsisqve disputatoribus constabit. *Sicut enim* (ut Danhaw. loc. cit.) *ira eos fortitudinis esse perhibetur: ita zelus veritatis.* Adhæc erecto *fidentiq;* ac *spei* pleno animo rem ipsam aggredientur. *Eth. p. 149. def. 25. 26.* Arctissimoqve *amoris* vinculo sibi conjuncti erunt, *Eth. p. 307. def. 10. 11.* Nec sibi bene monentibus mutuo obtemperare erubescunt, *def. 12.* imo, gaudebunt, tanquam de optato profectu, & qvi invicem sibi *faveant*, *Eth. p. 308. def. 19.* seque mutuo *emulabuntur*, *def. 24.* *Gratig;* semper animi beneque invicem affecti mutua edent indicia, *def. 26.* Hactenus considerati sunt, qva Separati. Nunc conferendi sunt invicem, qva pares. Qvæ paritas quo major haberi possit Optimorum Condisputantium, hoc erit utilior ea Societas. Minium certe principiis convenient, non modo primis, cum quibus omnes convenimus, quibus mens non laborat: sed universalissimis etiam illius speciatim materiæ, qvæ tractatur, saltim eruditis Propædeuticis. Secus enim si sit, nihilque noverit alter aut uterque de methodo disputandi, & alias veritatem indagandi, aut modo sciendi, aut definitionibus atqve principiis ejus scientiæ, in qva versatur: tum nunquam ulla, nedum extemporali, disputatione ad aliquam veritatem occultam detegendam pervenient, imo, nec solidandam jam inventam. Qvæ imo mens Philosophica laborabit hoc casu, qvemadmodum naturalis, axiomata generalissima non intelligenti.

II. Operationes secundum optimam disputandi facultatem & voluntatem executioni mandatæ sive obitæ & consummatæ plene, nec in conatu mero, nedum irritæ positæ. singularæ & univærſæ omnes, numero ac repetitione suâ sufficientes essentielles, putâ, Opponendi Respondendiqve, quin & Accidentales, Interpretandi, Percontandi, &c.

III. Res sive Materiæ disputationum aptissimæ selectissimæqve, tum pro natura disputabilitatis sive aptitudinis, ut disputentur, in se: tum pro merito suo usûqve, ut præ aliis disputentur: tum respectu circumstantiarum, ut his personis, hiscè adibus nunc possibilibus, hõc tempore, locò, modò, &c. disputari præ aliis mereantur.

§. III. For-

§. III. Forma Optimæ Disputatoriæ Societatis est vel (1) Theoretica, nec alia quam exactissime Logica sive artis Logicæ, tum internæ, cogitandi; tum Externæ, eloqvendi Philosophice cogitata, recte compositis præceptis undiqve conformis. Conf. Danhaw. in Id. Bon. Disp. p. 14. §. 4. Hæc vero exhibebit & Opiniones propositas sive theses, illarumq; probationes quasqve, & Oppositiones ex altera parte, illisqve dein succedentes Responiones singulas singulatim, quam distinctissime id fieri queat, plenissimeqve ac planissime, partibus suis omnibus expressas ita significanter, ut nulla Occultatio, quæ Logicis Crypsis dicitur, in iisdem relinquatur, unde mens alterutrius disputantis in alium, ac debebat, conceptum averti, aut minus, quam debebat, assequi mentem condisputantis adigatur. Sed probe notandum est, ad commeditationis melioris & Scientificæ similitudinem, disputandi actus singulos ac universos quam proxime reduci oportere. Utpote à quâ per imbecillitatem memoram recessit hæc commeditationis species. Unde adeo multa liceret alia deducere, nisi ad Logicam artem disputandi ea magis, quam ad Jus Naturale pertinerent, adeoque hic præsupponenda potius, quam deducenda essent. Unum tamen hoc non possum, propterea quod magni momenti est, silentiò hic præterire. Quod ipsum hinc sequi facile, patet. Videlicet, oportere (secus ac malo more nunc fit plerumqve à accuratorem talem non capientibus cupientibusve) potius ad Analysin Probationum, quam Objectiones Dialecticas mutuas, aciem ingenii disputantium intendi, si velint veritati appropinqvare magis, quam infinita copia objectionum invicem, nihil tandem ad Demonstrationem futurarum, distrahi frustra, & in vanum occupari multum diuqve. Adhæc utatur Optimus Disputator Logicâ cuiqve materiæ, adeoque nunc præfenti præ aliis disputandæ propria. Qualem cujusq; scientiæ dari constat.

(2) Practica sive Virtus Moralis Charitatis, Consortialis nempe huc applicandæ, per omnes prudentiæ partes, ad partem quamqve & actum disputationis, secundum species quasqve suas, quo plus ad eam promovendam facientes, eo magis. Interim nulla non aliquadante nus, imo, & Immanentium Virtutum, putà, Temperantiæ & Fortitudinis species quæqve locum hic sibi aliquem satis nobilem vindicabit. Nam Pietas quidem, uti nusquam excludi debet, utpote ad omnia utilis, omnium directrix: ita & hic omnino præ omnibus erit attendenda; eo magis etiam semper, quo propius ad ejus naturam ipsa mate-

ria disputanda, forte Theologica vel Theosophica vel de ipsa Pietatis natura id admittat exigatque.

§. IV. Qvam Rara sit Optima Disputatoria Societas, imo, quam nulla sit, ipsa res, proh dolor! nimis clamat potius, quam loquitur. Ut enim omnis consortii plenarie perfecti ac optimi summa est Raritas atq; impossibilitas, *J. N. p. 15. §. III.* sic non minor est hujus Societatis, in qua nihil Rarius, quam leges optimas infra in fine Nosologiae tradendas, exacte omnes semper observari. Interim Doctrina de optimo statu hunc nobis praestabit usum, ut, quantum desit, quantumque deficiat in quolibet actu, possimus, tanquam ad normam & regulam aut amussim examinando, cognoscere.

NOSOLOGIA DISPUTATORIÆ SOCIETATIS.

§. I.

Imperfecta Disputatoria Societas ea est omnis, quæ à Summa perfectione jamjam delineata, ullo modo recedit. Adeoque omnis actu existens. Quando tantam, quantam Hygieine requirit, perfectionem, cum ob accuratissimæ Logicæ Disputatoriæ actu defectum; tum ob Virtutum Moralium hinc inde prorsus inevitabilem multiplicem imperfectionem præstare, nulli hominum datum esse, aut iri adeo, constat plus nimis.

§. II. Imperfectæ Disputatoriæ Societatis species pro imperfectione artis disputandi & virtutis moralis variæ vario gradu sunt, & mixturæ modis indefinitis ac innumerabilibus variandæ. Commode autem huc applicari possunt Discrimina Imperfecti Consortii, *J. N. p. 15. §. I.* & inde pendens Societatis Imperfectæ, *J. N. p. 150. n. 2.* genera singula & universa. Secundum quæ ut species modo dictas in compendium contraham: omnis Imperfecta Disputatoria Societas triplex erit. Nimirum: *Bona, Mala, & Corrupta.* Bona Disputatoria Societas ea est, quæ finem optimæ Disputationis sibi propositum habet, licet personæ disputantes nec meris optimis mediis, nec ratione optima utriusque semper eum quærant. Mala Disputatoria Societas ea est, quæ & bono fine & optimis mediis ac optima forma in totum destituitur, & è contrario finem pravum ob oculos habet, mediis sane non aliis, quam malis

lis, interdum occultatis assequendum. *Corrupta* Disputatoria Societas est omnis ea, quæ de natura utriusq; prioris simul participat. Ut porro omnium Malarum societatum, *J. N. p. 150. n. 2.* ita etiam Malarum Disputationum præcipue tres dantur species. Videlicet: *Quæstuarium, Ambitiosum, Voluptuarium.* *Quæstuarium* Disputatoria Societas solius lucris & utilitatis ac commodi privati gratia initur ac colitur. *Ambitiosum* honorem intendit & vanam nominis gloriam aucupatur. Siquidem illius membra ideo fere tantum disceptant, ut sapere videantur aliis, & doctrina atqve eruditione plurimum præstantes totum scientiarum oceanum absorpsisse. *Voluptuarium* Disputatoria Societas ea est, cujus membra disputant, saltem ut disputent. Quia inde non mediocrem animi lætitiâ voluptatemqve hauriunt. Ea malitia vel est ipsi disputationi nativa, v. gr. lucrum ex ipsa Disputatione immediate, vel accidentaliter, eadem mediante & intercedente aliquo alio effectu quærens; sic & *Ambitiosum* immediate & mediate, it. *Voluptuosum* per se, vel per risum captatum, per jocos, aliasq; voluptates non ex ipso Disputandi actu; sed aliunde oritur. Hæc omnia & inter se, & speciatim in singulis speciebus misceri, componi, deniqve gradu variari modis possint infinitis, ut lubet.

§. III.

Materiam constituunt

I. Personæ, h. l. disputantes Imperfectæ, i. e. Voluntate & Facultate optime disputandi carentes aut plane, aut ex parte notabili. Impotentiam optime disputandi inducunt

(1) Vitia intellectualia. Quorum ea, quæ supra in Physiologia, §. 4. memorata sunt, hic non repetiturus, iis tantum, quorum mentio supra facta non est, recensendis vacabo. *Inscitia* igitur *Logica*, *Eth. p. 94. def. 6.* ac *Imperitia*, *Eth. p. 101. def. 4.* & *Asocietas*, *Eth. p. 105. def. 20.* disputandi huic imperfectioni occasionem præbere possunt. Puta, si non disputent formaliter: sed per discursum aliena & inconvenientia afferant, auditoriumq; adeo repleant vanis clamoribus. Chr. Thomæ. *Introd. ad Philos. Aulic. c. 15. §. 5. p. 234.* Nec non *Conscientiæ Stupor*, *Eth. p. 111. def. 14. it.* *Calliditas*, *Eth. p. 116. def. 2.* ac *Imprudencia*, *Eth. p. 117. def. 3.* disputantium, quæ talium, una cum singulis suis partibus loc. cit. enumeratis; imprimis autem *Pertinacia*, *Eth. p. 122. def. 31.* quæ ab utroq; peccatur per repetitionem responsonum aut instantiarum, quibus jam ab alter-

utro satisfactum, Chr. Thomaf. ibid. §. 7. Peculiarem quoque locum hic sibi vindicat disputandi *Inertia*, *Eth. p. 126. def. 5.* A qua non absolvi potest Aristoteles, quando *in arte disputandi Mendacium* tradi scribit lib. 2. Rhet. cap. XXIV. v. pen. Nec non Impia disputandi ratio, *Eth. p. 126. def. 3.* quæ Græcè κακοπραγία disputandi commode nuncupari potest. Quorum singula quæque tanto magis evadent vitiosa: quanto ipsi materiæ, in qua disputatur, sunt magis propria. V. gr. Si de Conscientia cum vitio Conscientiæ, de ευσοχία ἀσχηγῶς, aut de Prudentia imprudenter disputes.

(2) Vitia Moralia. Et primo quidem (α) *Impietas*, *Eth. p. 393. def. 2.* ejusque species omnes.

(β) *Intemperantia*, *Eth. p. 406. def. 1.* præcipue *Mentalis*, *Eth. p. 420. §. X. def. 1.* ut sunt *Nimia Curiositas*, *Eth. p. 420. def. 2.* circa materiam disputandam, & illius pariter atque scientiæ ac Artis Disputatoriæ *Incuria* atq; *Ignorantia Affectata*, *Eth. p. 420. def. 3.* Nec non *Judicii Temeritas*, *Eth. p. 420. §. XI. def. 1.* adeoque *Scepticismus*, i. e. promiscue de omnibus ac absque ratione dubitandi cum pertinacia & studio contradicendi consuetudo, *Eth. p. 421. §. XI. def. 2. it. Opinatio*, i. e. intemperanter affirmandi vel negandi sibi sumta licentia, *Eth. p. 421. §. XI. def. 3.* Huc etiam pertinet *Incuria*, *Eth. p. 421. §. XII. def. 2.* *Securitas Conscientiæ*, &c. *Eth. p. 422. def. 4.* Præcipue vero *Arrogantia*, *Eth. p. 426. def. 2.* & *νευδοξία*, *Eth. p. 427. def. 4.* & *Ambitio*, *Eth. p. 429. def. 2.* omnium ferè disputationum, & disputantium plerorumque nativa & inseparabilis comes. Quod idem etiam confirmat D. Philip. Jac. Spenerus in Præf. ad Hodosophiam Christian. D. Joh. Danhaweri in Tabb. redactam p. 54. his verbis: *Ipsas etiam Disputationes vel earum usum non unum sæpe corrumpit vitium: primum tamen omnium est Ambitio & præ aliis se ostentandi cupiditas. Si enim verum fatendum sit, disputantium ex utraq; parte scopus raro ille est, ut veritatem inveniant vel serio tueantur, nec etiam ille, ut exercitio hoc habitum olim profuturum acquirant; sed ut sua quisq; quam præ altero affectat, eruditionis, promptitudinis aut ingenii laudem reportet: unde pauci sunt, quibus non volupe sit, si etiam conviciis aut diceris acerbioribus absteatur, illum, qui adversarius audit, ad silentium redigere aut quovis alio modo confundere atq; in ruborem dare; ex victoria autem sua opinionem, quam de se conceperunt ipsi, aliis etiam excitare. Ita Ambitio, etiam cum alterius vilipendio,*

dio, plerorumque unicus, certe præcipuus, quo aguntur disputantes, stimulus agnoscitur. Quæ in parte conscientias aliorum appellare audeo, qui academias diu incolere, talibusq; exercitiis interfuere frequentes, queantne negare, quod & ipsi affectum hunc senserint, & in aliis observarint. Addenda hisce etiam alia sunt, ut *Misanthropia*, Eth. p. 427. def. 2. & *Avaritia*, Eth. p. 425. def. 2. Huc etiam applicari possunt *Ignavia*, Eth. p. 416. def. 3. *πολυπραγμοσύνη*, Eth. p. 417. §. IIX. def. 5. ac *Ματαιοσυνδία* disputantium, Eth. p. 417. §. IIX. def. 6. in verbis vel aliis ineptiis, ut mus in pice, hærentium.

(γ) *Animi Impotentia*, Eth., p. 430. §. I. def. 1. ejusque species *Su-perbia*, Eth. p. 431. def. 1. *Fiduciæ sui Immoderata*, Eth. p. 434. §. III. & *Contradictionis Impatientia*, Eth. p. 434. def. 1. It. *Ferocia*, Eth. p. 435. §. V. def. 2. atque *Timiditas*, Eth. p. 435. §. V. def. 3. & *Imcundia*, Eth. p. 435. §. VI. def. 2.

(δ) *Inimicitia*, Eth. p. 436. def. 1. atque *Hostilitas*, Eth. p. 437. def. 2. disputantium omnis generis. Et hinc *Inobservantia*, Eth. p. 439. def. 2. *Dedignatio*, Eth. p. 441. def. 3. It. *Invidentia*, Eth. p. 442. def. 7. & *Impudentia*, Eth. p. 442. def. 11. disputantium. Nec non *Similitates*, Eth. p. 443. def. 14. *Irritabilitas*, Eth. p. 443. def. 15. *Vindictæ Intemperantia*, Eth. p. 443. def. 16. & *Dissidentia*, Eth. p. 442. def. 18. ipsorum. His annexenda est *Fallacitas*, Eth. p. 444. def. 1. *Mendacitas*, Eth. p. 445. def. 2. *Sophisticatio*, Eth. p. 445. def. 3. & *Adulatio*, Eth. p. 445. def. 5. disputantium, eorumq; *Animi sui Occultatio Inimica*, Eth. p. 446. def. 3. cujus partes constituunt *Taciturnitas Viriosa*, Eth. p. 446. (1) & *Sermonis Ambiguitas*, Eth. p. 446. (2) Etiam *Improbilas*, Eth. p. 447. §. IX. def. 1. & *Scandalositas*, Eth. p. 447. §. IX. def. 2. disputantium imperfectas efficiunt disputationes. Nec non *Inhumanitas*, Eth. p. 447. §. X. def. 1. ejusque species *Dyslalia*, ut *Taciturnitas Incivilis* & *Loquacitas*, & *Vaniloquentia*, Eth. p. 448. def. 2. It. *Inelegancia Morum*, Eth. p. 448. def. 3. cum *Indecentia* & *Levitate*, adeoq; *Obscurnitate* atque *Jaclantia*, Eth. p. 448. def. 4. & *Morum Invenustas*, Eth. p. 449. def. 5. Jungatur his *Morositas*, Eth. p. 449. def. 7. & *Nimia Familiaritas*, Eth. p. 450. def. 8. disputantium, eorumque *Petulantia*, atque *Rixositas*, Eth. *ibid.* Quam eleganter, & ut par est, odiose depinxit J. A. Schmidius, p. 3. Disquisit. de divers. Disput. Procell. *Perverso*, iniquens, seculi more eo pervertentum est, ut multi eru-

ditio-

ditionis culmen attingisse sibi persuadeant, si in scholis collegiisque artificiose altercari, i. e. Sophisticari didicerint. Imo, quod pejus est, sæpe altercationes percipias nulla arte institutas. Ingredere auditoria, & iurabis, te audire contentiosas mulierculas, nisi quod Latina non tamen satis Latine loquantur. Hoc hominum genus, licet alias ab Aristotelis placitis plurimum recedat, in eo nihilominus verba Magistri sancte observat, ne aliquid agat, quo cessisse videatur. Præterea *Querulitas* disputantium, atque *Minacitas*, & *Despicientia*, *Disputandi*, ac *Percontandi* & *Obirectandi* & *Exprobrandi Libido*, *Eth. ibid.* plurimum momenti conferunt ad prave disputandum. Huc etiam indubitato pertinent *Scurrilitas*, *Eth. p. 451. def. 2.* *Scopticismus*, *Eth. p. 452. def. 4.* atque *Lascivia*, *Eth. p. 452. def. 5.* It. *Fraudulentia*, *Eth. p. 453. def. 3.* *Maledicentia*, *Eth. p. 453. def. 4.* & *Contumeliositas*, *Eth. p. 453. def. 8.* Nec non *Infidelitas*, *Eth. p. 455. S. XIII. def. 1.* atque *Perfidia*, *Eth. p. 455. def. 2.* disputantium. *Informatoria* quoque *Negligentia*, *Eth. p. 456. S. XVI. def. 2.* & *Δυσληψία*, *Eth. p. 460. def. 2.* & *Incredulitas*, *Eth. p. 461. S. XX. def. 2.* atque *Credulitas Nimia*, *Eth. p. 461. def. 3.* ansam dant imperfecte disputandi. Quæ Vicia Moralia, æque, ac ante ad Intellectualia annotatum est, tanto erunt turpiora, quanto materiæ ipsi, de qua disputatur, magis è diametro contrariantur. E. gr. si quis de moribus bonis, moribus disputet malis; vel generatim, vel speciatim. E. gr. de modestia immodeste, de humanitate inhumane, &c.

(3) Mala Corporis. E. Gr. Defectus & Absentia illarum corporis partium, virtutum, atque membrorum, quibus ad communicandum & percipiendum invicem opiniones opus est, *Eth. p. 216. def. 4.* Eorumque nimia quoque redundantia, quæ *Supernascentia* vocari potest, *Eth. p. 416. def. 5.* Quæ Ludovicus XIII. Rex Galliarum, olim laboravit. Hic enim linguam tantæ magnitudinis habuit, ut loqui, nisi admodum difficulter, non posset. Etiam *Adversa Valetudo*, *Eth. p. 218. def. 16.* præsertim si vehemens sit, Disputationibus optimis impedimento est, & *Corporis Somnolentia*, *Eth. p. 220. def. 25.* & *Torpor* atque *Debilitas Sensuum corporis Internorum*, *Eth. p. 220. def. 31.*

(4) Mala Fortunæ. Qualia sunt, ut maxime evidentiora hic tantum memorem, *Locus* ad disputandum ineptus, *Eth. p. 289. def. 7.* & *Amicorum* tanta *Inopia*, ut quibuscum tibi Disputandum sit, plane nescias, *Eth. p. 316. def. 19.* Voluntatem imperfecte disputandi producant Pravi Affectus.

Affectus. Adeoque *Contemptus*, *Eth.* p. 146. def. 4. *Odium*, *Eth.* p. 146. def. 6. & *Horror*, *Eth.* p. 147. def. 7. disputationum. *Incuria*, *Eth.* p. 144. §. X. def. 2. disputationum & præceptorum disputandi, *Distractio*, *Eth.* p. 144. §. X. def. 3. à bona disputatione ad malam facta. *Tristitia* ex Bonis, *Eth.* p. 147. def. 12. & *Lætitia* ex Malis disputationibus, *Eth.* p. 147. def. 11. *Desiderium*, *Eth.* p. 149. def. 21. *Zelus*, *Eth.* p. 149. def. 22. *Cura*, *Eth.* p. 149. def. 23. *Spes*, *Eth.* p. 149. def. 25. *Studium*, *Eth.* p. 149. def. 24. & *Confidentia*, *Eth.* p. 149. def. 26. imperfecte disputandi. *Fuga*, p. 150. def. 27. & *Aversatio*, *Eth.* p. 150. def. 28. Disputationum optimarum. Nec non *Malevolentia*, *Eth.* p. 307. def. 13. & *Detestatio*, *Eth.* p. 307. def. 14. mutua disputantium. It. *Truxasperantia*, *Eth.* p. 308. def. 20. i. e. Lætitia ex ruditate, inscitia, ignorantia, atque errore aliorum. Adhæc *Indignatio*, *Eth.* p. 308. def. 22. *Vindicta*, *Eth.* p. 308. def. 26. & *Ira*, *Eth.* p. 150. def. 32. disputantium, & ne bene disputetur, *Angor*, *Eth.* p. 150. def. 29.

II. Operationes ex defectu Voluntatis & Facultatis Optime disputandi orientes. Eaqve & Dolosæ, unde *Delicta*, *J. N.* p. 72. def. 1. & *Culposæ*, unde *Quasi-Delicta*, *J. N.* p. 72. def. 2. disputantium existunt, it. *Mere-Focosa*, *J. N.* p. 117. & *Invita per Ignorantiam & Vim*, *J. N.* p. 117. Nec non *Impossibiles* qva *Physice*, qva *Moraliter*, *J. N.* p. 117. Ex his vero à Summa Disputationum Perfectione quam maxime alienis actionibus resultans impedimentum veritatis & læsio, adjutorio mutuo contraria, *Bellum*, *J. N.* p. 16. def. 5. Disputatorium nominari meretur. Estque hoc *Bellum Injustum*, *J. N.* p. 16. def. 6. Nempe, in privatione impedimentoque veritatis, quæ ab alterutra disputantium parte quæritur, consistens. Idque vel *Intestimum*, *J. N.* p. 16. def. 7. inter ipsos disputantes; vel *Externum*, *J. N.* p. 16. def. 8. ad Tercios etiam sese protendens. Utroque autem accedet plerumque *Ratio Status mala*, *J. N.* p. 17. def. 12. aut *Vitium Status*, *J. N.* p. 17. def. 13. vel *Initiale*, *J. N.* p. 17. def. 14. vel *Accidentale*, *J. N.* p. 18. def. 15. De Bello autem non *Injusto*, *J. N.* p. 46. def. 6. & de *Ratione Status Bona*, *J. N.* p. 45. def. 3. disputantium agetur infra.

III. Res sive Materix disputandæ imperfectæ (1) ob quantitatem. Nam pluribus intentus minor est ad singula sensus. (2) ob qualitatem. Adeoque captum humanum transcendentem, vel noxiæ, turpes & inutiles, tum in se; tum meliorum respectu, quibus postponendæ essent. Momente id jam olim Gorgia. Qui (ut Lycosthenes Apophthegm. p. m. 183. col. 1. ex Stobæo refert) alia curiosa indagine disquirentibus, an mundus

alus rationis exors sit, aut anima præditus, & sphaera nihilominus figuram teneat? Vos, inquit, plus æquo de mundo solliciti vestram ipsorum immunditiam interea parum provida consideratione pensculatis.

§. IV. Forma est vel (1) Theoretica, quæ consistit in *Inscitia*, (*Eth. p. 94. def. 3.*) Universalium disputandi præceptorum Logicorum & Juris Naturalis disputantium, & in *Opinione*, *Eth. p. 94. def. 4.* ac *Errore*, *Eth. p. 79. def. 13.* circa eadem. E. Gr. Si Opponens continuo verborum strepitu respondentem munere dejiciat, neque ipsi loquendi libertatem concedat, imo ne quidem concedendam esse judicet. It. *Populari* saltèm Disputatoriarum Regularum *Notitia* manca ac mutila, *Eth. p. 94. def. 7.* Vel (2) Practica. Et hæc est Injustitia Consortialis cum singulis speciebus huc applicandis. Quæ tam late hic loci capienda est, ut reliqua Judicii Practici ac Morum Vicia non excludere: sed completi videatur. Et Malarum quidem Disputationum Forma est Injustitia Dolosa & Callida: Bonarum vero Mere-Culposa: Corruptarum autem Culposa Dolosæ mixta, pro eo, quod præponderat, & in dubio pro Dolosa, ut gravius peccante, æstimanda.

§. V. Disputatio Corrupta & Mala conservatur à reliquiis & mixturis Bonæ disputationis. Quibus plane sublatis, etiam ipsa penitus dissolveretur. Quæ ratio est, quare multæ alias satis imperfectæ disputationes tolerandæ sint in hæc hominum imbecillitate.

Leges Optimarum & Bonarum Disputationum præcipuæ.

I. Ut omne Consortium Bonum, & omnis Societas Bona: sic & omnis Disputatio Bona, & quæ potest Optima, sectanda, & quoties opus, adhibenda est, & adjuvanda ac promovenda pro virili, cum omnibus suis causis, adminiculis omnibus, &c. & quo utilioris materiæ ac dignioris, eo magis.

II. Quo materia fuerit, de qua disputatur, majoris momenti, & vel abstrusior Theoretica vel magis ad Summi Boni Consecutionem appropinquans Practica: hoc modestius, moderatius, & quietioribus affectibus ea fuerit tractanda. Tum ob dignitatem suam, v. gr. Sacra: tum, quod Practica argumenta per se solent affectus nostros concitare. Quibus commotis, ineptiores evadimus indagandæ veritati. Quo subtilio-

ra vero, eo quietiorem attentionem requirunt. Sicuti nempe, quo clarior est & nitidior fons, vel pretiosius, quod demersum, quoque limosior est alvei fundus, & quo profundius aut exilius in illum quid demersum & requirendum: eo minus turbare aquam solemus, ut id inveniamus.

III. Prudentia Moralis summa possibilis in disputationibus undique ac semper præstanda est cum singulis partibus. Quæ jam, ut præcipuè hujus loci, venient aliquatenus applicandæ præcisus. V. gr. (1) Considerantia Finis Optimi, semper ob oculos disputantibus habendi. Quælis est ad ultimum finem, scil. Amicitiam cum DEO, directæ, omnibusq; disputationibus propria, ac disputantibus unice proponenda meta Veritatis, ejusque per remotionem erroris promotio, cognitio vel confirmatio, & illam inveniendi confirmandiqve exercitatio, per communicatum examen diversi generis opinionum. Quibus vel ad veritatem affinitas & appropinqvatio, si stabiliantur: vel si refutentur, impedimenti progressuum ad ulteriora & meliora elevatio, & ad alia mentis conversio aliqua resultet. Qui finis proinde unicus debet esse omnis disputationis ordinarius. Ad quem actus Proponendi, Opponendi, Respondendi unice dirigendi sunt singuli & universi. Unde merito laudatur Platoni in Gorgia Socrates, quod *disputando vinci, quam vincere, maluerit. Est enim magnificentius sit docere, doceri tamen plerumq; esse utilius*, dicens. Coeterum Accidentarii fines possunt esse varii. Nimirum *εὐαγγελιστικῆς* acquisitio per omnia publica exercitia, imo vel theatralia, impetrabilis. Nec non Prudentiæ ac Artis atqve Peritiæ ipsius adeo Disputatoriæ comparatio. Quorsum pertinent Disputationes exercitii causa institutæ, ad quas concertationes illas Academicas refert D. Philip. Jac. Spenerus in Præf. ad Hodosoph. D. Joh. Conrad. Danhaweri in Tabb. redactam p. 53. qui de illis ibidem sequentem in modum: *Verus usus illarum præcipue est, ut hisce pugnis umbraticis parentur aliqui ad serias & Decretorias, si quæ institui Ecclesiæ atq; Veritatis intersit: tum ut exerceantur ingenia, habitumq; aliquem acquirunt, sua prompte probandi & ad Objecta respondendi: qui habitus & promptitudo naturale judicium plurimum perficit, & in omni vita non exigui usus est.* It. Ostentatio recta & debita sui profectus, requisita alicubi locorum variis occasionibus, etiam quandoque necessitatibus, in promovendis ad munus publicum, & honores testimoniaqve publica eruditionis impetranda. Et quæ alia nume-

ro & qualitate infinita possint hic, ut alias in omni virtutis, ac artis exercitio, prodesse, ut usus improprius instrumenti & suppellectilis usui proprio surrogatus. Liqvet hinc etiam, quanto magis vitandum sit finis omnium mali propositum. Ut Ostentationis Meræ, non minus hic ridiculæ, quam si claudifulcris alaribus superbirent. Victoriæque, & hinc gloriæ sibi propositæ, vanissimæ sane, si qua unquam. Quæ plane in bellum verum sit hunc actum deductura. Ubi æque quisquis ad victoriam depugnat, licet injustam ab alterutra parte ordinario, sæpe ab utralibet futuram. Quando non verum amplius, sed vicisse petunt, depositoque pudore bella gerunt. Quod imprimis hic notandum pro respondente, qui, nescio quo errore jam epidemico, debere victoriam reportare, aut, ni fecerit, etiam turpem se dare malo vulgi errore censetur. *Spectat huc Vincentii Gramigne exemplum, qui ex pudore & verecundia, quod ad difficile argumentum non respondisset, totius triennii silentium sibi ipsi indixit.* Morhof. Polyhist. Part. I. lib. I. cap. XV. p. 155. Quod sane absurdissimum principium est, omnesque hodie disputationes pene corrumpit, sineque suo debito defraudat. Sicut illa non minus aliquorum erronea persuasio, quasi *finis studiorum sit disputatio*, notata Spizelio de Vitiis Literatorum p. 591. Quanto Socratis illud apud Platonem in Phileto Sapientius! *Nequaquam istud contendere debemus, ut, quæ ipse pono, aut quæ tu, valeant: sed ei, quod verissimum est, utriusq; favemus æq.*

(2) Circumspectio medicorum sive operationum, quæ totalium, i. e. ipsarum disputationum per exercitium frequentandarum, quantitate numeri ac repetitionis, æque ac qualitate variationis totuplicis, quotuplex ea usibus in præsens disputantium esse queat conducibilis, nunquam Sophistica sive captiosa, fallax, &c. quæ partium disputationes constituentium. Initium igitur fiat à proponenda materia habili sive thesibus disputabilibus; & tali quidem materia, qualis in præsens dari queat aut sperari apta disputationi, institutæ cum hoc opponente, considerato nunc in individuo (qualis est quod ad imperfectiones suas perfectionesque præsentis, aut in ipso actu futuras prævidendas) variisq; accidentibus aliter atque aliter modificata. Extemporali itaque disputationi & Orali ea materia seligenda est, de qua ex tempore disputari recte potest, quæque non adeo subtilis est, ut multam atque laboriosam & tædiosam meditationem requirat. De rebus vero arduis & difficilioribus, quam ut, licet alioqui disputabiles satis sint,

ex tempore tamen illico q̄veant solido examine statim decidi, non nisi prævia meditatione disputari debere liquet. Imo, si quæ sine scriptis vel *Analysi Logica Externa* vix resolvi, nedum resoluta dijudicari solide & sine metu erroris q̄veant, meditationi reserventur, aut eo usque differantur, donec notitia mentis reflexiva, i. e. ex regulis Logicis, actu mentis reflexo ad normam veri causamq̄ve examinata, sententiis solidis decidantur. Quod ad continuationem attinet, respondentis erit, non detrectare assumere ullum argumentum, nisi forte blasphemum, aut offensivum alias plenum, & disputatu inutile, adeoque repetitu indignum. Et opponentis erit, non formare plura, nec alia, quam assumptione digna argumenta. Sicuti ne sibi quidem, nedum alii, quis dubia nimia & superflua, nisi inconsulta imprudentia, movebit: Sic & responsionum modi & species omnes circumspiciendæ.

(3) Solertia non modo actuum & priorum & mediatorum, v. gr. per alium disputando, quod ipse prohibearis; sed præceptorum etiam, si quæ deficiant, etiamnum, imò specierum disputandi, maximè ad Rationem Status variam compositarum, excogitatione. V. gr. Quomodo Interrogandi modus antiquus, vel Colloqvii Familiaris, (de quorum utroque vid. J. A. Schmidius in *Disqvif. de Var. Disput. Process.*) q̄veat artificium internum Logicum ipsa sua illa incrustatione quoque in melius provehere potius, quam detere, &c.

(4) Selectio fiat mediorum optimorum tum in se; tum respectu præsentium circumstantiarum.

(5) Providentia, qua cum ipso actu illo disputandi conjuncta possit etiam disputans meliorem, ac disputatio alias in se haberet, finem adhuc alium assequi, v. gr. de Moralibus vel Theologia Practica disputando, auditorum aliquos converttere ad resipiscentiam, &c.

(6) Cautela, tanto hic adhibenda magis etiam, ne in effectu peccati ac imbecillitatum nostrarum, disputatione scilicet, iterum peccemus, & novis imbecillitatibus obruamur. Vitanda ergo ante omnia Materia inepta disputationibus (1) per se, quoad argumenta, & materias disputationem non admittentes. Huc pertinent, de quibus supra in *Physiol. §. 4. in fin.* jam dictum est, Axiomata vera sive principia communia, intellectui manifesta sano cujuscunq̄ve, vel quæ sensibus sunt exposita, aut alioq̄ve clarissima, per quæ demonstrationem manifestam probata, potius meditandam, quam impugnandam, aut plane per revelationem certa. Nec non Immorata ac Tur-

pes materiæ, de quibus itidem supra loc. cit. actum est, huc referendæ sunt maxime, si sint directe contra pietatem. Ulti Evæ disputatio cum Diabolo, non debentis sane disputare de re sibi verbotenus à DEO clare satis revelata, nedum contra ejus præceptum se pati tam ficulnea ratione ad incitandum appetitum auferri. Nihil etiam contra bonos mores in dubium vocandum est. v. g. *Utrum oporteat DEum colere, parentes diligere &c. Qvalia coërcitione digna jam dicit Aristoteles lib. i. cap. 2. Top. circa finem. Qvin imo, neque de rebus, quæ certissimæ nobis esse debent, cum earum praxis sit quotidia, disputari voluit Laco ille, de quo ita Plutarchus in Lacon. Eudamidas Archidami filius, cum audisset Xenocratem jam senem in Academia cum amicis disputantem, percontatus est, quis esset ille Senex. Ubi respondisset aliquis, illum esse virum sapientem, & ex eorum numero, qui virtutem quærent; Et quando, inquit, ea usus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem vitam de virtute disputare, veluti de re controversa: quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto impressa animo, & secundum virtutem exerceri: non quærare, quemadmodum faciunt Philosophi, qui magna contentione inter ipsos de S. B. ac Malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentientes, quid sit virtus aut Beatitudo. Neque de rebus inutilibus, & certitudinis spem plane excludentibus disputationes instituendæ sunt. Qvalia sunt in se nimis subtilia, captumve disputantium superantia. Quibus indagandis operam impendentes (ut Senec. verbis utar in Ep. 113.) effcimus, ut exercere ingenium inter irrita videamur, & disputationibus nihil profuturis otium terere. Cavendum igitur est à nimis abstractis Theoreticis, (ut de Scholasticis Erasmus in Notis ad Nov. Testam. & alii, ridenda plane exempla dedere) & ab usu remotis materiis.*

(1) Per Accidens nunc respectu personarum ineptarum (1) per se vel [1] Absolute vel animo, vel lingua. Ita cum balbutientibus haud facile, vel cum surdastris, vel ignaris linguæ ad significandum animum disputabitur, nedum eleganter, ac sine barbarie, & solæcismo: vel [2] Comparative. Quorum illi seligendi sunt, quibuscum si disputetur, finis disputatoriæ Societatis præstantior & melior evadit. (2) per Accidens. Scil. jam irritatarum forte ac inimice erga nos animatarum, invidia, odio, ac suspicione imbutarum, aut irritandarum à materia sensus occupatura.

Quod Evæ accidebat, quando intuebatur & excitabat appetitum gustus.

Cujus

Cujus considerationi, & appetitui per illam excitando, neutiq̄vam erat magis, q̄vam ipsi esui (qui sic a corde jam committebatur) vacandum.

(7) Dexteritas consistens in (1) Oportunitate temporis accommodati, lociq; & aliarum circumstantiarum, animos & voluntates adaptantium ad disputandum, e. gr. Auditorii, q̄vod solitudine sua & quiete, ac presentium benevolentia & attentione disputaturis inserviat, eosq̄ve non ineptos reddat suo strepitu ac tumultu, & distractione variorum objectorum delectantium. In horto igitur, nisi animi gratia, vel cum cupientibus, eoq̄ve se oblectantibus, inter epulas, inter pocula, ac inter jocationes alias plane diversas, disputationes cessare debent, nedum apud ægros, moribundos, occupatos, tristes, &c. Si fieri q̄veat, ab eo quoq̄ve auditorio disputantibus cavendum erit, q̄vod metum timoremq̄ve injiciat, & disputantes pudore suffundat, vel ratione q̄vavis alia laboriosa molester, presentiumq; auditorum odio, malevolentia, atq̄ve insidiis, ac *ὑποσημασίην* sive elicere captantium, q̄væ carpant, malitiaq̄ve timendorum disputantes ab ipso actu deterreat retrahatq̄ve. Nec præmature cum non præparatis, nec vel exprimere se Latine & Grammaticè valentibus disputandum erit. Ita *Plato noluit ante tricesimum annum disputari.*

(2) Agilitate & Alacritate, quantum quidem fieri q̄veat, extemporanea: sed minime tamen ubiq̄ve præstolanda, nedum exigenda in requirentibus ulteriorem indaginem, & abs nondum satis in hoc argumento exercitatis.

(3) Ordine optimo Logico, non nimis multa simul proponendo, aut objiciendo, aut tam generalia opponendo, quorum probatio in tantum adducat prosyllogismorum aut inductionum numerum, &c. ut examen vix centesimæ partis q̄veat expediri. Qualia etiam Logices & Artis Disputatoricæ præceptis debent tradi membratim, ut caveantur vitia. Quam varius ergo hic ordo artificio accidere possit: à Logicis Doctoribus discendum est. Quod ad Moralia vero, etiam ab initio ad finem actus disputationis singuli & universi suis Legibus instrui præcise possent ac mererentur, in ulum exercitii tam frequentis, æq̄ve ac corrupti.

(4) Constantia, citra pertinaciam, q̄va disputationum ipsarum, q̄va singulorum actuum, repetendo & frequentando nimis vel continuando; non cedendo, ac desinendo, ubi debebat, aut desultoria levitate abrumpendo vel variando, cum essent omnia superiora semper rationabili

(5)

(5) Æqvabilitate in melius Indies producenda, conjunctim usurpanda maxime, & proportionate invicem coordinata.

IV. Virtutes hic appropriatæ maxime disputationi, qva tali, erunt præstandæ, Justitiæ, & ex illa imprimis Homileticæ. Videlic. (1) Veracitas & (2) Candor in omnibus actibus disputationis. Ut animi sententiam uterqve disputantium promat sine fuce, vel involuntario etiam, evitatu sane ob assuetudinem dissimulandi, pene in naturam abeuntem, perdifficili. Quandoqve tamen dissimulatio erit licita, ne in tempestive pateat statim, utri ex binis sententiis assentiaris. Certe, ut disputetur sine proæretica fallacia, dissimulatione, sophisticatione, occultatione, reservatione fraudulenta, obscuritate, ambiguitate quæsitâ, interpretatione cavillatoria, mutante mentem alterius statumqve controversiæ. Quin potius, quantum fieri potest, non modo clare & perspicue proponi debent disputanda: sed &, si statim non sit satisfactum in eo opponenti, declarare proponentem oportet suas theses, donec intelligat, omni possibili ratione κατ' ἀνθρώπων sive ad captum ejus se demittendo. Neqve minus vicissim Opponentis erit [1] argumenta sua proponere qvam clarissime concludentia, adeoque in Forma Logica maxime perspicue, distincte ac plene; non (uti ob imperitiam ante Logicam, non æqve ac nunc adornatam, fieri necesse olim erat,) interrogando differendove. Quorum prius adeo *insidiosum* etiam recte notat Jungius Log. Hamb. lib. VI. cap. XII. §. 18. [2] probare dubia, declarare obscura. Sicut & Respondentis erit, candide atqve sincere oppositionem repetere, ac assumere, nec quicquam in ea mutare, dum assumit; sed bona fide assumere totam oppositionem, nil addendo demendove; nedum substituendo: interpretari vero, si sit opus, benignissime. Ultriusque fuerit, confiteri errorem, cedere claris, neqve velle potius diabolice errorem defendere, qvam humanum agnoscere.

V. Virtus etiam Socialis, maxime Fidelitas, hic quasi pacto mutuo vel contractu, ac Litis quasi Contestatione per assumptionem obligatis de opitulatione omni hujus actus naturam ingrediente, possibili præstanda.

VI. Virtutes κατ' ἐξοχήν Homileticæ non poterunt, nec debent abesse ullatenus; sed in summa hic perfectione adeo potius præstari ad tam liberalem operationem indagandæ veritatis, & repurgandæ invicem ab erroribus animæ. Cumprimis (1) Probitas sine officulo

diculo vel per se dando vel accipiendo per imbecillitatem, v. gr. Neophyto. vel puero circa principia Catechetica, v. Rom. XIV. 1.

(2) Humanitas sive Civilitas omnimoda, adhibitis, ubicunqve liceat, Honoribus Verborum, in Compellatione ac invitatione ad opponendum & respondendum, &c. gratiarum actione, excusatione mutua contradictionis, interdum acrioris, &c. frequentanda utrimqve indentidem. De quibus vid. Weiss. in Oratore Politico p. 847. &c. Porro Commodatione omni adhibita laudare theses, oppositiones, & allata quæcunqve boni consulere, & grate accipere congruit; docta vero etiam, & unde proficiat, pro talibus agnoscere & prædicare; subtiliora, quam ut ex tempore decidantur, seponere tantisper ac reservare ulteriori meditationi, cum bona venia adversarii. Neq; consulto ulla inhumanitas compareat vel in vultu. Nedum, quæ ostendat hostilitatem internam. V. gr. (α) Impudentiam erga ipsum Antagonistam sive Condisputantem contentiosam nimis rixosamqve, in soliloquio continuo, nedum clamoso, quod Ἀγαλέξανδρου ἀγανιστικῶς Aristoteli lib. ult. Top. cap. ult. dicitur, interpellatione responsuri præmatura, multiloquio celeri, nec intelligibili, nedum, responsione modesta adæquando, vaniloquio, stultiloquio, imò, insaniloquio sæpe mero, ne tacuisse videaris.

(β) Ostentationem, theses suas dirigendo contra alios citra necessitatem, imo, universim contra Summos aut omnes temere Theologos, v. gr. Patres, Lutherum, &c. Jctos, Philosophos præcipuos, aut Collegia eorum celeberrima.

(γ) Πρυκαρπικαίαν, irridendo theses, opponendo cum contemptu, quasi multa condones &c. Respondentis similiter erit cavere, nequid inhumane agat contemnendo opposita argumenta, sublannando Mimesi, scoptice traducendo. Licet

(3) Urbanitas utiqve possit ad levandam intricatæ ac tetricæ quandoq; vel odiosæ materiæ mollestiam & nauseam adhiberi; sed affabilitate amica blandaqve. Quæ tamen cavendum, ne in adulationem assentationemve abeat, multum Virtuti nocituram, licet minus forte Amicitia, ut Christ. Thomasius bene monet.

(4) Innocentia vero ante omnia. Ne oppositio vel responsio sit ignominiosa, vitando maxime Scoptica, scurrilia, v. gr. Quid, si adduxisses præceptorem tuum, ut pro te responderet? Aut, ut est apud Cicer. Divin. in Cæcil. si quid ex vetere aliqva

lingua Oratione: Jovem ego Optimum Maximum; *aut*: Vellem, si fieri potuisset, Judices, *aut aliquid ejusmodi, ediscere potueris*. Et paulo post: *Si mihi hodie respondere ad hac, quæ dico, potueris, si ab isto libro, quem tibi magister ludi, nescio quis, ex alienis orationibus compositum dedit, verbo uno discesseris*. It. ne incuset amentia, stultitia, vitiiive moralis cujuscunque alterum. Qvalia, si vel adsint, excusanda, qua licet ac fieri potest, & dissimulanda hic potius, quam urgenda. v. gr. si quis oblitum me accuset pietatis & modestia, gratias agam, quod admonitione sua meliorem me reddere voluerit, ac dein me illarum bene memorem fuisse ostendam, &c. Imo, nec molestare ultra vires respondentem convenit. Quin potius pudori deficientis consulendum est, excusando ipsum etiam, & dimittendo constrictum ita, ut expedire se nequeat, emolliendo dicta incommode commodiore interpretatione, v. gr. Quod forte ita inciderit in eam opinionem, senserit, voluerit ita scribere, docere, &c. Facile in talibus ac proclive esse labi, &c. Nisi tamen impia & scandalosa sit thesis, ubi non est quidquam connivendum. Nec in genere nimis diu disputandum est uno tractu. Ne ipsa mora bilem in nasum conciat: maxime, tempore cibi capiendi, &c. Urgengo oppositione nimis subtili ac ultra vires captumque adversarii, convictum ad confessionem, revocationem publicam, silentium &c. Sed ultra Posse si conantem videas adversarium, illico desinas oportet. Nec enim quid veritati tunc prodes amplius, sed vim facis. Ex quibus adeo patet, quod

VII. Internæ quoque Charitatis Æqualis species singulæ ac universæ, vel maxime sint bene conditaturis concipiendæ adeo atque exercendæ. Siquidem inde ad Externas felix debeat fieri progressus. Imprimis benevolentia præstanda, & amor, procul ab odio, congratulatio & favor procul ab invidia & *Ἐπιχαρῆκακία*, &c.

VIII. Charitatis etiam inæqualis species, tum Externæ, tum Internæ Disputantibus colendæ, ob inevitabilem inæqualitatem, mutua pensatione æquandam. Unde superiori Didactica hic etiam occulte ac latens omnibus modis continue exercenda cum omni indulgentia, & accommodatione superioritatis nostræ ad captum & voluntatem inferioris, ut & hic omnibus fias omnia. Ex adverso inferiorum Charitas præstanda cuius, veluti semper adhuc in multis reapse inferiori futuro, quamvis in aliis sit summus. Ita ut à nullo non queat etiam doceri quisque

con-

condisputator vel in scientia vel in moribus, etiam si patientia forte sola adjuvandus. Unde Docilitas semper condisputantibus præstanda patienter audiendo, cognoscendo &c. Nec detractando reprehendi, nec illud in calumniam trahendo. It: Gratitude continua pro quolibet officio sociali. Nec non reverentia, si superiorem agnoscamus. Qualem præsumere, quoties contrarium non patet, unumquemque debemus universim, certe semper actu talem inveniendum speciatim in aliquo, ubi nobis præstet. Expiatio quoque, si, quod evitari vix potest hic omnino, sit offensus vel nostra vel sua culpa.

IX. Immanentes Virtutes, quatenus illis carere nullatenus potest Charitas atque desitui, etiam inter Condisputantes præsupponuntur, & violatæ violabunt officia utrimque. Proinde Temperantia præstanda in executione & prudentiæ partibus, maxime intellectualis, Studiositas citra curiositatem, Judicii & Censuræ Moderatio citra iniquitatem, scepticismum, & dubitationem nimiam, ac de omnibus controversendi pruriginem, citra iudicii præcipitantiam. Reliquæ, per Accidens licet, etiam quæque species hic occurrent crebro admodum & utiliter, imo, necessario præstandæ. V. Gr. Ut sobrii, non ebrii, nec in commestationis & comotationis occasionem captandam disputationes dirigantur, &c.

X. Fortitudinis quoque nulla non hic species utilis, Impotentiae speciebus semotis. V. Gr. Ut afferatur ad disputandum Philautia Moderata, Animofitas debita; non audacia, ferocia, nec timiditas quoque & verecundatio inepta & puerilis. Patientia Summa, Lenitasque vel imprimis citra iracundiam ullam. Hinc Cicero lib. 1. de Finib. *Nec cum iracundia aut pertinacia recte disputari potest.*

XI. Pietas denique, ut ultima hic loco, sic prima merito citra impietatis omne genus afferenda, imo, unica disputantium tandem causa finalis esse debet. Ut præstetur erga DEum omni occasione Devotio, non incuria DEI; Veneratio, non Contemptus, ne ad Atheismum, Curiositatem impiam, hæresin, blasphemias, irreligiositatem, aut indifferentiam religionis disputemus. Nec allegandum est negligenter Sacras literas. Quorum adeo singulorum & universorum neque signa edi permittit humanitas superius tantopere commendata, nec satis unquam commendanda.

XII. Interim ex horum adeo specie gradibusque diversissimorum

vitiorum mixtura & compositione, aut, ulteriori adhuc ad delictorum
 quæque capita facto specialissimo descensu, liquet, disputationum vitio-
 sarum formas sive ideas & species innumerabiles conformari posse. V. gr.
 Ut fiat Theatralis, ad Ostentationem selecta vitia habens: Agonistica
 dicta Aristot. cap. ult. Topicor. ad pugnam & contentionem à Spiritu
 Contradictionis actis membris constans: Captiosa, Sophistica, Cavilla-
 toria, ad fallendum selectis vitiosis actibus. Quale quid committi po-
 test in singulis disputationum partibus actibusve, puta, captiose Propo-
 nendo, quod maxime in Quæstionibus fieri potest, implicite quid præ-
 supponentibus, quod non æque appareat, & in omni fallacia Figuræ
 Dictionis: Opponendo, ut possis aliam formam affingere argumento
 tuo, vel conclusioni aliam mentem, aut præmissæ, prout lubeat, &c.
 Respondendo, duplicando, &c. solutionibus deficientibus à Jung. Log.
 Hamb. lib. VI. cap. XVII. p. 386. dictis, imo, Apparentibus, ibid. cap.
 XIX. p. 589. sive mere simulatis contra conscientiam adhibitis. V. gr. O-
 ratoric gloriando, quasi constrictum teneas adversarium, quem multi-
 loquio tuo obrutum nunquam admiseris ad replicandum, certe non co-
 arctaveris ullatenus: Digressione facta, ut tempus eximas: negatione
 contra conscientiam facta, ut probationibus fatiges superfluis Antagoni-
 stam. Quod maxime continget hominibus vanis & intemperantia di-
 sputandi laborantibus, sive disputantibus, ut disputent, contra præce-
 ptum Tr. Morale XVI. n. 7. *His omnia esse disputabilia, nec dari ra-
 tionem ullam, cui alia non contraria possit opponi,* scribit Maximus Ty-
 rius XXXIV. 398. & cap. XXXI. pr. *nunquam Sophista decet disputa-
 tio,* &c. Nempe, qui gloriabantur olim in Græcia, quod possent *caus-
 sam superiorem omnem facere inferiorem,* & vice versa. Qualibus me-
 rito Romani *claudere jusserunt ludum impudentia.* Vid. Cic. lib. 3. de
 Orat. & Morhof. Dissert. de Eloquentia in tacendo, §. V. p. 7. Dabi-
 tur etiam Calumniosa, Injuriosa, Rixosa, Contentiosa Disputatio, erro-
 res pro hæresibus, culpas pro dolis imputans. Satyrica etiam & cum
 irrisione contumeliosa, nec non famosa tertiis & ignominiosa. It. Col-
 lusoria, quando dedit argumenta respondens opponenti ediscenda, ut
 fieri mihi narratum est *Patavii tam impudenter, ut rotas centurias cita-
 tionum ex JCrta ad paginas & columnas factis, quasi extemporales, ven-
 ditet respondens.* Adulatoria disputatio ea est, quando adulantur sibi
 invicem, quasi bene sit propositum, oppositum, responsum, ubi nihil
 est

est minus. Andabataria vel Vafra erit, quando fingunt sibi errantes & errores adversarios, ubi nulli sunt, quo refutando videantur sapere. Verborum captatoria mera sive *λογμαχία*, ubi de rebus disputare videntur, imo, se putant, quando mera verba captant. Qva de re Doctissima Disputatio Sam. Werenfelsii Basil. Anno 1692. habita recensetur Bibl. Universelle 1692. p. 492. & seqv. De his argute Bibl. Universelle Tom. XIV. p. 180. quod *sape acriter disputent consentientes, & disputantes concordent.* *λογμαχία* affinis est disputatio Histrionica sive Gesticulatoria & Nugatoria. Pomposa Disputatio ad fastum merum maxime erit composita. V. gr. Musicis, Aulæis &c. luxuriosa, obsoniis delicata. &c. De Compositione & Mixtura horum vitiorum ultra non erimus prolixi; quemadmodum neque de concursu & comparatione officiorum, & gradu bonitatis partite nunc poterimus attingere quicquam, v. gr. si componantur bonitates, utilitates, &c. materialium, personarum, utra præferenda, secundum omnes in J. N. lib. 1. cap. 1. Sect. III. §. III. de Concursu & Comparatione Bonorum & Officiorum, aut evitandarum læsionum partes & gradus. Quos repetere, & huic materiæ singillatim applicare, tantum non in infinitam nos tractationem sit abrepturum. Sufficit verbo indicasse, quod hæc omnia & singula etiam hic locum, æque ac in aliis consortiis, habere possint.

SEMEIOTICA DISPUTATORIÆ SOCIETATIS AMBITIOSÆ.

Singulas Disputationum Species Nosologiae §. II. & sub fin. recensitas, Semeiotica sua peculiari instruere nunc nec vacat, nec instituti ratio permittit. Ne tamen hanc oppido necessariam partem plane silentio præteream: unius saltem præ reliquis frequentissimæ facili speciei, Ambitosæ scilicet Disputationis, nobis hic illius, quæ in honoris immodico appetitu, seu intemperanti cupiditate, quæ aliis etiam arrogantia dicitur, posita est, signa aliquot præcipua percurram, in specimen reliquorum. Et si quæ disputationis, res in aprico posita, illustratione non egeat, quæ ambitiosæ, ex Ethica speciali tota pateat. Quoniam tamen & hæc nondum cuiquam est tradita, ne tota hiet hæc tractatio, saltem primæ lineolæ adumbrentur. Itaque Signa sunt vel

I. Concomitantia (I) Essentialia, quæ absolvunt (1) Forma Ambitiosæ Disputationis, quæ colligitur ex [1] Præsentia Finis Ambitiosarum Disputationum, quæ Generalis, Qui est Honor, Fama, atq; Auctoritas disputando comparanda, quorum omnium, teste quotidiana experientia, majori, proh dolor! quam fas est, desiderio mortalium pleriq; tenentur. Nam *trahimur omnes* (sunt verba profitentis id majori apertura, quam honestate, Cicer. in Orat. pro Arch.) *laudis studio, & optimus quisq; maxime gloria ducitur.* Oppositorum igitur Honori, Famae, atq; Auctoritati Fuga & vitatio hæc etiam omnino pertinet. Puta: Obscuritatis nominis, Vitæq; ingloriæ, & Contemptus, ceu pestis & noxæ vitatæ, etiam cum tranquillitatis animi iactura. quæ Specialis. Videlicet ut ex Honore, Fama, atqve Auctoritate, & Oppositorum Evitatione Promotionis spem, aut ipsam etiam Promotionem ad Munus Officiumve Publicum nanciscantur, aut sordidum lucrum captent, aut majorem Libertatem atqve potentiam adipiscantur: ut ne contemni ab aliis aut irrideri videantur, aut alteri cedere, etiam si se victos sentiant: ut gloriari possint, alterum ad silentium ita redactum, ut ne verbum quidem respondere potuerit: ut magni habeantur ab aliis: ut venerationem inveniant ac admirationem: ut amentur ab omnibus: ut ipsos alii metuant, tanquam disputatores acres: ut ipsis faveant tanquam Præsidiibus singularibus, & applaudant: & ut Honore, Fama, atqve Auctoritate, & Oppositorum Evitatione, quam ambitiose & arroganter disputando nancisci sperant, & quæ præcellere aliis possunt, instar Pseudo-Magnanimi Aristotelici, 4. Nic. 3. Lætari & in iis Acquiescere possint: Nominisq; Immortalitatem hæc ratione sibi comparent: & Auditorum maximum numerum in suas partes trahant, &c. [2] Absentia Veri Disputationum Finis, quæ Generalis & Ultimi. Videl. Amicitia cum DEO, & virtutis excolendæ. quæ Specialis, Proprii ac Intermedii. Nempe Veritatis inquirendæ.

[3] Directione omnium operationum disputatoriarum, quæ supra in Physiol. §. IV. narratæ sunt, ad finem disputationum ambitiosarum impetrandum. Videl. Honorem, Famam, atqve Auctoritatem & Oppositorum Evitationem. Hæc vero Directio est

vel *Theoretica*, consistens in Logica Scientia ad merâ ostentationem comparata. V. Gr. si quis non nisi intricata maxime Sophismata, omissis utilioribus Logicæ partibus, sectari didicerit, ut iis sese jactari & aliis insultare possit, vel *Practica*. Hæc vero innititur

tur

tur iis fundamentis, ex quibus Voluntas & Facultas ambitiose disputandi colligitur, de quibus infra.

(2) Materia Ambitosarum Disputationum (1) vel ex totò considerata. Ubi *Corpus Delicti* requiritur, sive factum ipsum patratum, id est, ipsa Ambitiosa Disputatio, jam olim aliquoties, minimum semel celebrata. Nam qui semel ambitiosè disputavit, etiam iterum ambitiose disputans, & disputaturus præsumitur. (2) vel ex parte. Et hanc constituunt (α) Disputantes ambitiosæ disputationi apti. Qvi vel sunt Agentes vel Patientes. [1] Agentes sunt, qvi volunt & possunt ambitiose disputare, sive Honorem, Famam, atqve Auctoritatem, & Oppositorum Evitacionem disputando qværerè. Qvales sunt, ut ex multis pauca seligam, E. Gr. Superbi, Impudentes, feroces, insolentes, Assueti aliorum contemptui, Promti lingua & Alacres ad ostendandum sese, Solertes ad inveniendum materias ambitiosæ disputationi aptas, Leves, superiorum & similium Impatientes, pro imperio omnia agentes, emergendi studio nullius famæ parcentes, in Conspectu & expectatione positi, publiceque se turpes daturi, si vincantur actu solenni. Sophistæ, ambitiosorum disputantium amore ac zelo flagrantes & studiosi, Ambitiosis disputationibus gaudentes, & membra atqve auctores ipsarum omni honore, encomio, ac laude dignos judicantes, Opulenti etiam qvandoque, & multa jam Fama pollentes, cujus sunt insatiabiles. Ut adeo hic quadret tritum illud proverbium: *Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.* Item Eruditi & Dotibus ingenii instructiores, quam alii, &c. [2] Patientes sunt, quibuscum ambitiose disputari potest, id est, quibus opponentibus vel respondentibus, Palma facillime obtinenda sperari potest gloriosa. Ut sunt; Pusillanimes, Meticulosi, Vitiose verecundantes, disputandi artem non intelligentes, disputandæ materiæ ignari, Experientia disputandi destituti, Imprudenter disputantes, adeoque Vecordes, Simples, Stolidi, Incauti, Improvidique, &c. disputatores. Item Contemptui omnium expositi, ac tales, quibus auditores invisit sunt, quos oderunt, detestantur, & irrideri volunt, &c. Nec non inepte Venerantes adversarium, rerumque omnium Admiratores, Antagonistæ sui laudatores, adulatores omnium, &c. Nec non Stupidi & Somnolenti, &c. Quæ Vitiâ quo alteri magis aut plura erunt in altero cognita, eo illum confidentius facient ambitioni operari.

(β) Operationes disputantium, qua talium, ambitiosæ, quibus uten-

utendum in (1) initio. Cujusmodi sunt, si extraordinaria diligentia Respondens aut Opponens præmeditatus sit gloriolam è mustaceo, argumenta inutilia in se, insolitam ostentationem redolentia, præ utilioribus: si Invitatio ad opponendum ambitionem sapiat, v. gr. si cum contemptu recenseat, quibus alias victor insultaverit; si absque ratione gloriatur familiaritate, quæ sibi cum magni nominis Viris intercedat; si methodum studendi, curamque ac diligentiam propriam, quam literis impendat, exponat, ubi non erat opus &c.

(2) Continuatione. Videt. Si omnis ejus Oratio, puta, Oppositio, Argumenti Assumptio, Responsio, Probationis Petitio, Probatio, Explicatio, Solutio, Duplicatio, &c. gloriosa sit, & cum contemptu adversarii conjuncta. Quo pertinet monitum Plutarchi de Sent. Virtut. Profect. p. m. 80. Tom. II. Moral. *Considerare oportet, oratione ne utamur apud alios vana gloriæ gratia; sed audiendi, ac cum docendi, tum vicissim discendi causa.*

(3) Exitu. Nempe: si simulet, se multa monenda præmittere, quod & sub initium sæpe jactabundi commemorant: se multa male se habentia condonare, & privato colloquio examinanda reservare, ne reliquis Dominis Oppositoribus tempus præcipiat: altius meditando, non hujus loci, subtilia nimis, præterire se studio, cum nil habeant. (γ) Materia stricte dicta, sive Res Ambitiosæ disputationi apta, vel per se, vel respectu præsentium circumstantiarum. Quorsum pertinet materia nimis subtilis & intricata, & ex Antiquitatum Historiarum minutis inutilibus petita, &c. Quales pleræque Scholasticorum, qui vocantur, disputationes fuerunt. (II) Accidentalibus sunt Circumstantiæ (1) Loci, ad Honorem, Famam, atque Auctoritatem comparandam, & opposita evitanda disputando idonei. Ut sunt ordinarie omnia Loca Publica, à Majoribus ad id ipsum instituta, ut ibidem disputaretur. Qualia sunt Gymnasia & Auditoria Academica, &c. Quæ quo sunt splendidiora & superiora, adeoque magis ambitioni conducentia: eo magis si insolita, aut loca in illis insolita affectentur, de ambitione testabuntur. (2) Temporis ad honorem, Famam, atque Auctoritatem disputando acquirendam, & opposita evitanda opportuni ob confluum hominum, v. gr. ad Nundinas, aut aliam Celebritatem, &c. (3) Auditores quærere ignaros rei, sed Conspicuos, & in summa auctoritate positos, interim nil intelligentes de re tractata, qui ambiciose

tiosis disputationibus magnopere delectantur, & inferiorem despiciendo ac irridendo, ad ambitiose disputandum disputatores excitant, & eruditionem atque doctrinam non ex argumentorum pondere atque valore; sed ex victoria (si victoria est verborum multitudo, qua alter injuste opprimitur) metiuntur. Adhæc rudes atque ignari, & simplices conquisiti oppositæ ac auditores, & male animati erga alterum, quem causa cadere volunt. &c.

§. II. Antecedentia, quæ sunt *Causæ Essentialium*, J. N. p. 31. n. 11. sive quæ ad Ambitionem ducunt, eamve producunt; aut, quæ oppositam Virtutem, scilicet Modestiam, destruunt, *qua Generatim*, ita, ut Malitiæ Moralis in universum sibi communes; ut sunt Proæresis, Consuetudo, Inclinatio ad malum; &c. *qua Speciatim*, ut Ambitionis sint propria. E. Gr. Proæresis ambitiosos disputatores imitandi. Et harum Causarum alia desumuntur ex

1. Vitiis Intellectualibus. E. Gr. Si disputator primis tantum labris disciplinas degustarit, aut nunc primum eas degustet. Cujusmodi plerique ea sibi scire videntur, quæ, quia ipsi modo nesciebant, etiamnum alios nescire putant. Huc pertinet Florent. Schonhovii Emb. 73.

*Ut spica vacua levant cacumen,
Et plena reprimunt, solumq; spectant:
Sic homo vacuus scientiarum,
Et, cui nihil est probæ moneta,
Præ se despicit eruditiores:
At contra Sapiens, suoque sese
Explorans modulo, videbit usque,
Quam sit testa suæ impolita mentis.*

It. Si alios conulat de materia disputanda, quæ maximam famam paritura sit.

2. Pravis Affectibus. E. Gr. Si *Philautus* sit, quique aliorum contemptu gaudeat, gloria doleat. Si se ipsum ac sua admirari satis nequeat, sibi; ipsi ultra modum placeat cum suis inventis, scriptis, dictis.

3. Vitiis Moralibus, & (1) Impietate. E. Gr. Si Revelationes immediatas somniet, Enthusiasta imaginarius in sacris sit, qui homines omnino ratione sunt incurabiles ordinario, quæ tales; aut si DEum nihil curet & contemnat, Divinamque existentiam aut neget aut impugnet. Si sit hypocrita, pro DEO suam colens gloriam.

G

(2) In-

(2) Intemperantia. E. Gr. Si modeste atque sedate agere, nedum disputare nec noverit. E contrario vero ambitiose disputandi media & adminicula anxie circumspiciat, & omni molimine, studio, industria atque labore undiqve conquirat. Si nulla ipsi aut laxa sit erroneave Conscientia, quæ id impediatur. Si aviditate lucri ad ambitiose disputandum impellatur, aut Intemperantiæ quavis alia specie.

(3) Impotentia animi. E. Gr. Si quis superbi animi sit, sequæ artibus atque scientiis non tinctum leviter aut imbutum; sed perpolitum: imprimis autem materiæ disputandæ gnarissimum, ac artis disputatoriæ peritissimum, falsâ licet opinione, sibi persuadeat: Si ex eruditione, virtute, opulentiâ, aut felicitate alia, superbiat. Si multa polliceatur, quæ præstare nequit. Si *promptus & fervidus sit* (ut Innocent. verba de Utilit. Condit. Hum. mea faciam) *ubi placere cognoverit, remissus & tepidus, ubi putaverit, se displicere: improbet mala, detestetur iniqua; sed alia cum aliis probet & improbet, ut judicetur idoneus, ut reputetur acceptus, ut laudetur ab omnibus, ut à singulis approbetur.* It: si *semper* (Innocent. ibid:) *pavidus sit, semper attentus, ne dicat, quod displiceat, humilitatem simulet, honestatem mentiatur, affabilitatem exhibeat, benignitatem ostendat, subsequatur & obsequatur, cunctos honoret, universis inclinet, frequentet curias, visitet Optimates, asurgat & amplexetur, applaudat & aduletur, ut adsint sibi disputanti.* Si ad irrogandas contumelias validus sit; ad tolerandas autem infirmus. Si ferox & impudens sit, &c. supra jam dicta. Si contemptum sui iniquiori, quam oportebat, animo ferat, & quidvis potius sibi perferendum censeat, quam ut errasse se profiteatur. Quod signum eo certius evadet, quo tenacius istud consilium exequatur.

(4) Injustitia. E. Gr. Si aliena facta falso sibi vendicet, & eorum auctores non modo non laudet: sed conviciis laceret, ne ab ipsis mutuatus videatur. Si *se solum* (Erasm. lib. 7 Apophth.) *ac primum esse referat, qui eos vel illud invenerit, magnorumque atque illustrium Virorum, ut olim Democritus Antisthenis, Cræteris, Diogenis, sectatorem gloriatur ac jactitet, aut generatim de se ipso sæpius loquatur, suaque prædicet gratis.* Scilicet *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter!* Si adversarium negligere, & contemptui atque ludibrio habere, & tanquam discipulum, non sibi æqualem, tractare: aliosque se ipso longe doctiores ac eruditiores despiciatui habere: potestatemque sibi

sibi de iis iudicandi arrogare consueverit, quo illis plus sapere videatur. Si male de adversario cogitet, accusando eum dementiae, arguendo stultitiae. Si male affecto animo sit erga adversarium, eive obstet, quem in honore, fama, atque auctoritate esse videt. *Ambitiosis enim (Plut. Tom. II. Moral. de Frat. Amor.) ingeniis invidia atque obretractatio incidit adversus honore aut gloria prestantes.* Si obscure loquatur & ambigue, ut alteri non intelligenti ejus oracula, divina quaedam Pythia videatur.

Omnia enim stulti magis admirantur, amantque, Inversis que sub verbis latitantia cernunt. Ut ait Lucretius.

4. Corporis habitu, ostentatores, quales sunt & secundum aliorum opinionem & experientiam quotidianam, E. Gr. si (Innocent. loc. supr. cit.) disputator *vultum avertat, cervicem erigat, fastum ostendat.* It. *J. N. p. 96. n. 6. Supercilia elata, &c. it. p. 97. n. 10.*

5. Malis Bonisve Fortunæ. E. Gr. Si arrogantiam & ambitiosorum disputatorum quotidiana familiaritate utatur, eorumque disputationibus publicis, & privatis colloquiis interesse gaudeat, & seipsum inter sit. *Corrumpunt enim mores consortia prava.* Si ab ambitiosis parentibus & inter ambitiosos natus, ac disputatores tales educatus sit, & ambitiosorum præceptorum opera utatur, quorum exemplis domesticis ad ita disputandum impellitur. Si splendidis Majoribus gaudeat. Nam *elatione implentur & fastu parentum clarorum filii.* Plut. de Educat. Pueror. cap. 2. §. 6. Si opibus abundet, *ex quarum copia (Cic. in Orat. de L. Agrar.) atque rerum omnium affluentia primo arrogantia nata est.*

§. III. Consequentia sive Effectus Ambitiosarum Disputationum

1. Proximi. E. Gr. Si quis majorem Facilitatem, Celeritatem, & Suavitatem ambitiose disputandi consecutus sit. Si fructum ambitiosæ disputationis quæsitum sit consecutus, vel *Generalem & Immediatum.* Videt. Honorem, famam, & auctoritatem.

vel *Specialem & Mediatum.* Videt.

Officium publicum, lucrum, libertatem, potentiam, victoriam, benevolentiam, favorem, celebritatem nominis, assensum auditorum, &c.

2. Remoti. Quales pertinent ad (1) Vicia Intellectualia. E. Gr. Major Experientia ambitiose disputandi, quæ cum habitu conjuncta Peritia nuncupatur. It. Si vehementior & pertinacior fiat disputans, disputatione finita, & Astutior atque Versutior in disputando.

(2) Affectus pravos. E. Gr. Si cristas

tas post disputationem magis, quam ante, erigat. Si elatioris animi sit. Si majori honoris desiderio feratur. Si confidentior sit factus & gloriosior, ac antea. Si lætitia ex contemptu silentiove alterius exultet. Si vindictam & talionem contemptu irrisionisve ab adversario metuat.

(3) Impietatem. E. Gr. Si sit hæreticus. Plerumque enim ex ambitione lapsus fit in hæresin.

(4) Intemperantiam. E. Gr. Si arrogantior & ambitiosior, & lucri ac libertatis intemperantior factus sit.

(5) Animi impotentiam. E. Gr. Si multo superbior, insolentior, atque ferocior, & Contemptus sui ac alienæ gloriæ impatientior evaserit.

(6) Injustitiam. E. Gr. Si pessime de adversario judicet, & ipsum irrideat, & vilipendat, & suam victoriam cum adversarii contemptu junctam aliis jactet. Item, si impudentior factus sit; siq; miseræ & jejunas objectiones adversario exprobrat, gloriatur se calamum obtudisse, os obturasse alteri.

(7) Corporis habitum. Videt. si ambitiosi corporis signa supra proposita, quibus antea non laborabat, post disputationem compareant, aut si longa ambitionis consuetudine corpus suum quis ita assuefecerit, ut vix possit, quin eam vultu, gestibus, iacessu, totoq; habitu prodat.

(8) Fortunæ Bona Malave. E. Gr. Fama communis & testimonium aliorum, imprimis eorum, qui disputationi interfuerunt, indignantium ob lædentis ambitionem & læsi injuriam. Imo, & propria confessio ipsius disputatoris, malitiam suam non dissimulantis. Si disputantes sibi ab illo caveant, tanquam Sophista, ac alienæ gloriæ obtrectatore. Si quis cum eo iterum disputare nolit, propterea, quod ambitionem ejus ferre non possit. Si condiscipulans ex eadem ratione societatem justo citius solverit. Si idem de existimatione imminuta conqueratur, aut plane id se non inultum abire passurum minetur. Si Ratione Status adhibenda erga ejusmodi Socium opus habeat. Putà: ad patientiam ambiciose dictorum se præparando. Quæ etiam multo specialius innumera cumulari, ac in infinitum copulari & misceri possunt, vixq; ulla invenientur sola, & unius generis ac simplicia, sicut nullus morbus, imo nulla fere malitas sola est, sed cum relatione mutua, & a potiori æstimatione facta dijudicanda, invicemque ex mutuo incremento dato vel impedimento censura notanda, &c.

THE-

THERAPEUTICA

five

Ratio Status & Modus Curandi
DISPUTATIONES AMBITIOSAS.

Rationis Status Bonæ Consortiorum in genere singulæ species, earumque Definitiones, *J. N. p. 44. S. I.* exhibitæ sunt. Quibus insuper Propositiones, naturam ipsarum ulterius explicantes, *J. N. p. 46. S. II. & p. 47. S. III.* subjunguntur. Hoc loco in id unice pro virili incumbam, ut Leges Juris Naturalis de Ratione Status Bona, in Disputationibus observanda, delineem, facta applicatione Legum Juris Naturalis, *J. N. p. 48. S. IV.* enumeratarum, de Ratione Status Bona in Consortiis imperfectis in genere observanda.

S. I. Ultraque Disputantium pars, imo, & Auditores naturaliter ad hoc obligantur, ut sui disputantiumque intuitu, Imperfectionibus disputationum pro virili medeantur, & succurrant. *J. N. p. 48. S. IV. Leg. I.*

S. II. Ordinarie Ratio Status Heroica (*J. N. p. 45. def. 2.*) in Disputationibus observanda est, ut leges Optimarum Disputationum, in fine Nosolog. recensitæ, etiam erga imperfectos & malos disdisputantes, quam latissime extendantur, & ampliuntur. Quod ipsum ut in exemplo pateat, Legis VI. recordemur, secundum quam Probitas excereenda est erga condisputantem. Extenditur autem quod ad partem minus principem Prædicati, ut sub condisputantibus etiam auditores comprehendantur, quinimo, & auditorum auditores, sive qui ex illis de nostra disputatione audire possint. Non solum autem extendendæ, verum etiam quam efficacissime intendendæ sunt. Quod in eadem lege fiet hoc modo: Si quis probitatem ita omnibus viribus exerceat, ut simul in altero æmulationem excitet. *J. N. p. 48. Leg. II. III. IV.*

S. III. Tum demum Rationi Status Secundariæ (*J. N. p. 45. def. 3.*) locus erit, quando (1) Remittendo sive non in totum omnibus viribus exercendo Optimæ Disputationis leges, malitia ex optima præstatione nunc per Accidens oritura evitari potest. E. Gr. si quis sua Lenitate abuti alterum videat, ab ea utique in tantum remittet, ut ne illi ferociendi det occasionem.

G 3

(2) Re-

(2) Restringendo sive in totum omittendo Optima Disputationis Leges; alia vero illis quam proxima officia substituendo, imbecillitati meliora præstare non valentium succurritur. E. Gr. Si Viro aut seni magnæ eruditionis cum adolescente adhuc rudi & imperito, disputare contingat, non tam Disputatoria, quam Didacticæ Societatis observabit præcepta. Quoties ergo nec Heroica nec Secundaria Ratio Status ob disputantium imperfectiones varias, locum habere potest, omisso vel prohibito præstat, quam pravum disputandi exercitium. *J. N. p. 49. Leg. V. VI, VII.*

§. IV. Nunquam alienæ pravitati disputatoriæ, nostra pravitas opponenda est. E. Gr. Maledicenti non est remaledicendum. *J. N. p. 49. Leg. VIII.*

§. V. Ob varias disputantium plerorumq; imperfectiones & Mentis, disputationis naturam legesqve non intelligentis, & Voluntatis ob malos affectus bene disputare nolentis, & Morum ex frequentatione malarum disputationum contractas, aut alias valde varias, utiqve conduceret, certum disputandi ordinem atqve modum ab artis illius peritissimis, Logices nempe & Juris Naturalis Doctoribus, præscribi solennem & ordinarium, legibusqve positivis confirmari & introduci. Ut appareat, quousqve unaqvæqve disputatio laudari vel excusari, adeoque tollerari debeat. *J. N. p. 49. Leg. X.* Interim ut specialior earum legum natura ac ratio magis constet: Rationum Status Disputationibus Imperfectis applicandarum Species certas delibabo, in peculiari Therapeutica Ambitosarum Disputationum, quarum signa in Semeiotica enumeravi, ne plane hanc oppido necessariam partem silentio præteruisse videar. Omnis igitur Ratio Status Ambitosarum Disputationum duplex est. Videlicet, Disputantium erga se invicem, & Tertiorum sive Auditorum aliorumq; non disputantium erga disputantes. Hæc porro est vel Medicata, vel Immediata: illa vero vel Disputantis, ambitione sua alterum lædentis, vel Disputantis ambitione alterius læsi. Utraq; vel Immanens est vel Transiens. Nulla autem non Ratio Status vel Præparatoria, vel Præservatoria, vel Curatoria est. His omnibus accedit Ratio Status Attollens. De quarum omnium natura consuli potest *Eth. p. 609. §. 1. J. N. p. 45. def. 4. 5. & p. 50 --- 56.* Singulæ nunc ordine sequuntur.

§. VI. Et primo quidem Ratio Status immanens læsorum. Quam unam malui stylo à reliquis diverso proponere, Ut levis alicujus speciminis

ciminis inflar esset, quanta ubertate ex hisce principiis & reliquæ Rationes Status, longe hac fecundiores, possint explicari, si major scribentis facultas accederet atque copia. Si quando igitur cum ambitioso conferre sermonem tibi contingat, id quod in hac vitiorum lerna non potest non sæpissime contingere: priusquam de alterius vitio curando simus solliciti, nobis ipsi medeamur necesse est. Ne, quod medicis accidere solet, quibus, si aliorum gerunt curam, se vero habent neglectui, sua exprobratur valetudo: idem & nobis accidat, si nostro morbo contempto, aliorum velimus misereri, ipsi miserandi. Quare medicus socii totiusque societatis ambitione ægrotantis si velis esse, prius curate ipsum. A te fac artis tuæ initium. In te, quid possis, experire. Postea de aliis videris. Nusquam enim rectius, quam in abjiciendis vitiis acquirendisque virtutibus Comicum illud sequimur: *Proximus sum ego met mibi.* Est, ubi ratio jubet, famæ, rei, vitæ denique iacturam facere meæ, ut evitem alienæ. Nusquam vero quando de virtute agitur, quisquam recte sibi quenquam prætulit. Quin imo, quod hic est præcipuum, qui sibi ipse non prius medicas adhibuerit manus, quam alterius ambitioni parat remedium, eum non medicum agere, sed medici honorem ambitiose affectare recte dixeris. Turpissimum vero est, quamvis prohi dolor! frequentissimum moralis medicinæ genus; idem vitium, quo alios liberare nobis sumimus, longe gravius committere. Cave ergo, de quoquam emendando prius, quam de temetipso cogites. Non est malum ullum, quod plurimum societatum valetudini recuperandæ magis obstet, quam plerosque omnes non ad sua, sed aliorum tantummodo vitia intendere animum. Ita fit, dum hic illius, ille hujus mutuas noxas otiosus & odiosus contemplatur, neuter vero ad se respicit, ut uterque strenue pergant esse mali, pessimi malorum Censores. Ut vero magis etiam ad nostram ipsorum salutem ante omnia curandam nosmet excitemus, illud etiam perpendamus: Alios non ita esse in nostra potestate, ac nosmetipsi sumus. Medicamen quis propinat alteri. Sed medicas exercet inaniter artes, quia id alter respuit. Sibi vero nemo quisquam frustra facit medicinam. Præterea, ne putes parum te in commune consulere, cum à noxiis vitiorum humoribus te repurgas. Nam te si reddideris meliorem, quia membrum es corporis, societatem ipsam, non te solum, feceris saniozem. Quamobrem si cum vitioso sine vitio, cum ambitioso modeste vis disputare; en tibi remedium præsentis.

sentissimum, *Patientiam*. Patienter fac sc̄eras ambitionem ejus, quo cum tibi res est, & Rationem Status Immanentem, sive erga temetipsum exercueris. Ut vero medicos imitemur, qui ægrotanti potionem medicatam non præscribunt tantum, sed & ipsi miscent: ita & nos patientiam quæ ingrediuntur, in medium afferamus, & inde medicamen tam generosum quasi componamus. Univerſa vero ad tria summa capita commode possunt revocari. Ut (1) impatientiam ne augeamus. (2) Eandem ut imminuamus. (3) Patientiam ut acquiramus. Primum Ratio Status Præparatoria, sive Conservans, Alterum Præservatoria, sive Emendans, Tertium Curatoria sive Sanatoria & Perficiens nominatur. In prima applicatur *Caput II. Eth. Therapeut.* in secunda *Caput III.* in tertia *Caput IV.*

(1) Rationis Status patientibus observandæ primum esto hoc remedium: *Impatientiam aliena ambitionis nolle sibi met ipsi augere.* Leve hoc quidem videtur esse virtutis initium. Sed ut in ægris corporibus jam sanitatis pars æstimanda est, si lues saltem latius serpere nequeat: ita & animus laborans, jam ex parte convaluisse non immerito censetur, si vitia sua incrementum modo capere non sinat. Id ita fiet, si saltem non data opera nobis proponamus fieri pejores, i. e. ambitionem alterius, & inde ortam, aut orituram læsionem animo ferre iniquiori. Hoc si à nobis impetraverimus, ut non velimus ipsi nos reddere vitiosiores, jam ex vitiorum quasi somno expergefacti, virtutis iter sumus auspicati. A quo ne in pristinum veterum mox delassati relabamur, ad viam strenue persequendam oportet nos ulterius præparemus. Quare voluntate contra impatientiæ augmen, per omissionem propositi mali præparata, proximum est, ut Intellectui succurratur, ne quid hic veteris vitii in illam refundat. Is cum vel universalialia meditatur, vel singularia: utroque modo ne ambitionis impatientiam reddat auctiorem, summa ope niti decet. Illius, qui universalibus cogitationibus occupatur, Intellectus Theoretici, præparationem hanc adhibe. Cave, ullius rei considerationi mentem advertas, unde impatientiæ quid accrescere possit. Cujusmodi est illa larva potius superbiæ, quam virtus, Magnanimitas Aristotelica. Eam qui animo perpendet, si assentiatur, næ is non paulum alterius factum feret indignius. Qui enim vultum, gestus, verba denique ambitionem spirantia videre & audire posset is, qui ex Magistri hujus sententia, Magnanimi esse statuat, eo ne quidem accede-

re,

re, ubi principem locum obtinent alii. Nicom. lib. 4. c. III. Profecto his ejusmodi pessimis opinionibus ita imbutus, ut ferre nequeat eum, qui primatum sive dignum sive indignum jam obtinet, non poterit non impatientissimum se gerere erga eum, quem secum disputantem primas nunc demum modis indignis affectare videt. Procul ergo hinc, procul sint pestifera hujusmodi decreta. Valeant cum suis dogmatibus impatientiæ doctores, valeant eorum scripta, valeat conversatio. Nihil cum iis negotii habere quæras. Nimia malorum turba sponte tibi etiam surgenti occurrit. Quis enim eos omnes evitarit, qui male sani quotidie nos quærent reddere insaniores? nihili nauci que esse hominem contumeliose clamitantes, qui alterius ferociam ferat. Hæc nocentissima vulgi vox, ne te in cursu, quem semel instituisti, remoretur, multo minus ad veterem consuetudinem renovandam te quasi vincitum retrahat: aures ab hac Sirene averte, averte animum, si eam prorsus effugere nequis. Prima hæc est intellectus theoretici preparatio, nolle impatientiæ irritamenta sponte meditando alere; altera, nolle patientiæ incitamenta sponte oblata ex animo, tanquam carbonem ignitos ex veste, eicere. Venit tibi forte in mentem, aut legenti occurrit, aut ab alio admoneris, quanta sit virtus patientiæ, quam pulchrum sit eam adversus disputantem ambitiosum exercere. Saltem ne distrahas mentem, ne liberum protinus abjicias, ne suadentem tam salutaria relinquas. Multos habituri essemus minus malos, si omitterent de virtutis studio cogitationes nullo sibi labore natas suffocare. Quin imo videas quosdam a deo moderato ingenio, ut lenissimi essent futuri, nisi sponte animum ad contrarium vitium, quo imprudenti vulgo fortes videantur, detorquerent. Sed & intellectum Practicum, quem vocant, præmuniamus, ne ambitionis intolerantia in ipso latius, tanquam hostis impressione facta, grassetur. Hanc vero muniendi rationem accipe. Primum, ne quod animo volvas exemplum lectum, visum auditumve, ex cujus meditatione Impatientiæ quidquam accedere, patientiæ vero decedere possit. Ita immane quantum vitio huic obstaculum posuerimus. Vix enim dici potest, quam latam animi hostibus portam aperiamus, dum malorum exemplorum contemplationi vel imprudentes indulgemus. Nam perinde ut oculi corporis non sine contagio scelera viderint, nisi ex vitis proficere sciamus, quæ perfectiorum jam est exercitatio: ita multo magis oculi mentis, nisi à vitiorum consideratione prohibeantur,

vel ipsa videndi consuetudine nos inficient. Nempe ut fabularum Mili-
 liarum amatores, longe vehementioribus affectibus inquietantur, itera-
 ta scopus lectione attentaque meditatione, quam si eas semel coram a-
 gi spectassent. Alterum quasi munimentum contra impatientiae insult-
 tum hoc sit. Si quando per impatientiam alienae superbiae ferendae pa-
 res non fuimus, ne quasi egregii facinoris conscientia nobis blandia-
 mur. Alias veterem probando culpam, ad novam nos preparaverim-
 us. Neque usquam intolerantiae terminum statuet is, qui examine in-
 stituto, quae peccavit, recte facta decidit. Confine huic est illud: omit-
 tere malam Censuram. Vidisti quendam disputatorem ob alterius su-
 perbiam excandescere. Abstine prorsus censura, si licet. Sin minus,
 mala saltem abstine. Ne pessimi judicis officium, laudando vitiosum,
 occupes. Non enim ut in virtutibus locum habet illud: *video meliora*
probo, deteriora sequor: ita & vice versa in vitiis. Haec enim quan-
 do videmus probamusque, certe pro monstro esset exemplum, contraria
 si sequeremur. Quartum hoc habe. Deliberationem impatientiae au-
 gendae ne callide imprudenterve suspicias. Nam ut vel unicum tantum
 Calliditatis partem tangam. An non ineptissimum sese reddiderit, qui
 cum ambitioso tolerabiliter disputet, si multo ante jam versute sit pra-
 meditatus verba, quibus alterius ambitiose dicta velit retaliare. Cum e-
 contrario, imparatus si accessisset, injuriam, quam sibi inferri putat, qui-
 bus verbis revomat, forte non inveniens, concocisset. Tandem & il-
 lud impatientiae impedimentum objiciamus; ut ne ex animo excutiamus,
 si quod nobis forte mansuetudinis adminiculum incidat. Succurrit
 mihi exemplum disputatoris modestissimi. Ad eandem virtutem me
 preparo, si mentem ab eo non revocem. Succurrunt verba modesta,
 succurrunt alia media. Si eadem non petulanter averfor, jam pri-
 mum virtutis gradum feci. Habes, quibus remediis intellectum
 preparare opus est, nunc de Affectibus accipe. His imprimis tan-
 quam ferocientibus militibus, licentiae limites non sunt laxandi, ne
 quid ultra damni dent. Primum itaque non attendere studeamus, quam
 alterius ambitione laedamur, quam vehementer, quam indigne; non
 cum aliis, inepte malum exaggerantibus, de eo colloquamur, non ob
 id contristemur, non adversario irascamur, non odio eundem prose-
 quamur. Minus enim ferre poterimus ejus vitium, erga quem ita fue-
 rimus affecti. Non vindicare statuamus, si quo verbo ambitioso offen-
 damur.

damur. Non adversarium præ nobis contemnamus, ne ambitionis inde augeatur indignitas, ex indignitate crescat indignatio. Erga nosmet ipsos ne nimio nostri amore feramur, ne venerationem, obedientiam, gratiam ab eo, quocum differimus, nobis deberi persuadeamur. Et ut summam dicam, arte oratoria ne ad impatientiam exstimulandam abutamur; sed illud meminerimus: oratorem non esse, nisi virum bonum. Deinde, ut mali affectus non sunt excitandi, ita neque boni sponte suborti sunt suppressendi. Quare si odium, si poenitentia, si pudor impatientiæ, si metus mali majoris ex ea nascendi, animum nostrum subeat, si misericordia ambitio si, adeo miserandi, commoveamur: motum ulteriorem tam salutarium affectuum ne consulto consilio, aut adhibito artificio sistamus. Sensus interni hoc modo recipiendæ virtuti præparabuntur: Si fallacibus argumentis, quæ intolerabilem esse alterius insolentiam concludant, nobis ipsi non ulterius imponamus. Cujusmodi sui ipsius corruptores sunt, qui suas actiones ex plurimorum opinione metiuntur, rectumque judicant, quidquid iis probatur. Hinc cum plerique ambitionem alio vitio compensandam statuunt, id tanquam officium suum sequuntur, in malitiæ suæ incrementum argumentantes. Idque ad sensum communem spectat. Imaginationem vero cum Poësis excolat: hanc etiam ne in nostram perniciem adhibeamus, cautio est. Cum tanta vis sit imaginationis, ut corpori morbum possit mortemque inferre: quidni & animam vitiiis corrumpere ac perdere possit? Quamobrem pessime sibi consulerent, qui ad perferendam arrogantiam cupiunt præparari, si indignantis disputatoris imaginem jucunda representatione coloribusque poëticis sibi exprimerent, aut ab aliis expressam specularentur. Nam qui impatientiam virtutis habitu decoram mendaciter sibi fingunt, non magis patienter disputare possunt, quam bene olere, qui in culina habitant, aut caste vivere, qui nequitiarum magistris utuntur. Tertii etiam sensus interni, memoriæ, malitia ne crescat, prævideamus. Puta, ne nobis ea paremus mnemosyna, quibus ad alienæ arrogantiam impatientiam possimus instigare; ne memoriæ mandemus dicta, quibus alterum simus excepturi, si quid nos offendat; ne recolamus, si quid olim in nos commiserit. Sensus externorum hæc esto præparatio. Utne disputator adversarii vultum superbum aut mimicum, unde impatientiæ irritamenta metuit, intueatur, nec maledicentem aut injuriantem aut iridentem audiat, ne iracundia exardescat. E contra-

rio si tertium quendam disputationis locum habeamus, modestæ tolerantiae exemplar, ei ne desinamus arrectis auribus adstare, totumque corporis habitum oculis observare. Tandem & Locomotivam non negligamus. Quæ quid ad morum bonitatem bona, ad malitiam mala conferat, vel inde cognoscimus: quod devotio quorundam incendatur manibus oculisque in cœlum sublatis, item statione, aut si de geniculis adorent, (ut Tertulliani phrasi utar) contra, gestibus adversis eadem extinguatur. Idem fit in vitiorum augmine. Quare corporis externis motibus ne internos latentesque animi motus eliciamus, neque si nolumus ira effervescere, iratorum habitum formemus, solum pedibus tundendo aut verrendo, dentibus stridendo, frontem attrahendo, brachia pugilum more projiciendo, ut depugnaturi videamur. Inprimis autem Loquelæ moderatio, sive silentium huc spectat. Unum hoc qui noverrit, ad mansuetudinem erit præparatissimus. Omitte verba, unde habeas metuere, ne tibi exasperes impatientiam. Nam verbum ex verbo nascitur, & si semel linguæ laxaris frœna, statim è potestate tua exhibit, & ad extrema præceps ruet. Dum animo dolor premitur, spes est, ut opprimatur. Ubi foras eruperit, ipsa libertate crescit. E contrario, à sedatis gestibus, quibus assuevimus, à bonis verbis, à modestis compellationibus, & id genus aliis, ne nos ipsi data opera desuefaciamus. Age denique, & actionum ex superioribus compositarum præparatoria remedia videamus. Quorum primum est, ut omnes occupationes omitteremus, ex quibus major alienæ ambitionis impatientia possit evadere. Hinc fugienda ea omnia vitia, unde impotens animi dolor vires capere possit. Ita qui ipse arrogans est, aut ambitiosus, vanæque gloriæ cupidus, sui similem multo feret ægruis; eruditione elatum rudis, divitiis superbientem pauper honoris affectator offendet intolerabilius. Ante omnia vero ne ita nos geramus, unde alteri occasio præbeatur ambitione disputandi. Id quod tum metuendum erit, si ea signa in nobis pellicere sinamus, quæ supra in Semeiotica inter Concomitantia, & quidem Patientium, fuere recensita. Ut si quis inepte adversarium admittatur, eo ipso ambitionem ejus quasi invitabit: si nimia lenitate peccet, (quod Lentitudinis vitium in Signis Concomitantibus Patientium omnium, omnino addendum fuerat) non paulo eum faciet ferociorem. Ut vero occupationes malæ omitterentur: ita ex adverso bonæ, unde virtutis accessio speranda, non sunt inhibendæ. Speciatim impatientes alie-

næ immodestæ disputatores ne imitemur, aut ejusmodi vitæ genus eligamus, cujus deinde vitia & in hanc societatem afferantur. Ita rabula vel verbulo in disputatione laceffitus, mirum, ni ex artis suæ consuetudine oblatrabit. Deniqve ultimo corporis etiam hic habenda est ratio, ut ne lassus ad disputandum accedat. Alias periculum est, ne, quod in vulgato illo dicitur, contingat: *lassus rixam quarit*. Ita etiam qui à latrante stomacho jam intus vellitur, multo difficilis externas irritationes sustinebit. E contrario idem erit metuendum ei, quem ebrietas facit iracundiozem, si ante disputationem, cerebri sui spiritus generosa potione dum vult excitare, nimium sorbendo perturbet.

(2) Præservatoria sive Emendans Ratio Status Immanens patientis sive læsi Ambitiosa Disputatione, in eo posita est: ut Ambitionis, Superbiæ, *νευδοξίας* ac arrogantia alienæ impatientiam, (cujus incrementa impediendi rationem hactenus monstravi) re ipsa sibi minuatur, & pedetentim tollere ac funditus eradicare querat, *J. N. p. 50. Leg. XII.* adhibitis ac applicatis sibi Moralibus Remediis Præservatoriis, enumeratis atqve expositis, *Etb. p. 627. cap. III.* Quorum summa hæc est: ut ad perferendam alienam vanitatem atqve jactantiam, causas impatientia nostræ & effectus nobis elevemus, minuendo ineptitudinem patienti nostram, læsionis sensum, & læsionem ipsam. Id ita fiet, si universam malorum colluviam semel certo proposito ex animo exturbemus. Nam si vel unicum in nobis vitium residere patiamur, nunquam à turbis erimus securi. Quo generali vitiorum omnium propullatione quamvis & impatientia, pars eorum non minima, in fugam jam sit versa: tamen congregienti cum ambizioso, ea nominatim iterum generoso animi decreto, hostiliter est persequenda, firmiterqve statuendum, quasi opposito præsidio, quantocunqve insultu impatientia nos infestet, tamen à rectæ mentis statu nunquam per alienam stultitiam dimoveri; sed digna viro gravitate alterius ineptientis levitatem sustinere, nihilqve commoveri neqve vitii ejus, quibus ad hanc impellitur, neqve incommodis nostris, quibus inde lædimur. Huic certo deliberatoqve animi consilio, vota precesqve ad DEum directæ adjungantur, ut ipse illud, cujus est auctor, perpetua constantia roborare, felicique executione prosperare dignetur. Et ne quid ipsimet in nobis deesse patiamur: primo à cogitationibus, quæ vitii, & speciatim impatientia, ejusdemqve causis patrocinantur, ad eisdem adversantes mentem applicemus.

Putà, ut nil nisi patientiam, nisi modestiam, nisi mansuetudinem con-
 similesque virtutes meditemur. Et è contrario vitiosis cogitationibus ad
 opposita vitia si exstimulemur, easdem refutemus ad eum modum, quo
 Erasmus in Milite Christiano refellit illam communissimam semet vin-
 dicantium formulam: *Vim vi jus est repellere* cap. VIII. p. 124. & 126.
Quid igitur futurum est, inquis, si procacitatem alienam mea lenitate
aliero, & veterem ferendo injuriam, invitato novam? Si potes malum
sine tuo malo vel effugere, vel depellere, nemo te vetat facere: sin mi-
nus, cave dixeris, facere satius est quam pati: Si potes, emenda, vel be-
neficiis obruens, vel mansuetudine vincens: Sin aliter, præstat alterum
perire, quam utrumq; præstat te patientie lucro ditescere, quam mu-
tua talione mali malos ambos fieri. Ergo Christianum decretum sit,
cum omnibus amore, mansuetudine, beneficio certare: contentione, odio,
obreftatione, contumelia, injuria, vel infimis etiam libenter cedere. Sed
indignus est, cui bene fiat, cui concedatur. At dignum te ut facias,
dignus Christus, ad cujus gratiam sit. Neq; ledere quenquam volo, a-
junt, neq; ledi me patiar. Imo tu læsus, ex animo remitte noxam, ca-
vens, ne quid sit, quod quisquam tibi remittat. Tam observans esto
in vitando culpa tua, quam facilis ad remittendam alienam. Præterea
mentem ab impatientium Disputatorum exemplis aut distrahamus, aut
eorum censura instituta Curationeve perpensa, ex alieno vitio remedi-
um petamus nostro. Insuper ad nos ipsos respicientes, Conscientiæ
examine à noxa nos præservemus, actiones præsentis continue atten-
dendo, ne quid inadvertentibus surrepat mali: Præteritas recolendo,
ne idem denuo committamus, quod jam semel nos traxit in culpam:
futuras præmeditando, ne imparati ex improviso invadamur. Ad quod
ultimum imprimis prudenti de malorum fuga deliberatione opus est. Ut
nimirum media eradicandæ impatientiæ, ab aliis adhibita aut tradita, cir-
cumspecte observemus, aut nova solerter inveniamus nobis accommo-
datora. Qua ratione præmunitus animus, armisque instructus, facili-
us ingruentium tentationum impetum sustinebit. Proxima huic opera,
omnium facile princeps, in affectuum præsertione occupatur. In
qua primum illud est: ut cujuscunq; affectus, etiam optimi, frænna
mordentis, impetum saltem paululum impediamus & retardemus, ne
rationem prævertat, ejusque judicium eludat; sed attentionem exami-
nis, ut aurigam, cogatur pro directore admittere. Quamobrem alte-
 rius

rius ambitione ne protinus impatientia, ejusqve calcare ira exandescere animum sinas. *Sed quo natura propensior es ad hoc vitii*, (verba sunt Erasmi, quæ huc prorsus spectant, in Milit. Christ. sub fin. p. m. 187.) *tanto diligentius temet multo ante præmunto, semelq; hoc decretum penitus animo insculpas tuò, ne quid unquam vel dicas, vel facias intus. Nihil tibi credideris commoto. Suspectum habeto, quicquid impetus ille animi dictaverit, etiamsi sit honestum. Memineris inter phreneticum & ira bacchantem nihilo plus interesse, quam inter brevem & perpetuam insaniam. Succurrat, quam multa per iram vel dixeris, vel feceris penitenda, quæ jam frustra mutata cupias. Proinde cum tibi bilis efferverit, si te non potes illico totum ab ira vindicare, saltem eatenus respice, ut te memineris sanum non esse. Hoc meminisse, sanitatis pars est nonnulla. Sic tecum cogita: nunc quidem ita sum affectus, at paulo post multo alia mente fuero. Cur ego interim dicam in amicum inatus, quod postea placatus mutare non queam? Cur nunc faciam insanus, quod mihi redditus magnopere doleam? Cur non hoc potius à me impetret ratio, cur non impetret pietas, deniq; cur non impetret Christus, quod tempus ipsum paulo post impetrabit. Nemini (opinor) tantum a te bilis addidit natura, quin saltem hactenus sibi possit impenare. Alterum est: ut affectus ab alio deflectantur in aliam, unde virtutis fiat instrumentum, qui modo crimen erat. Ita Erasmus ibid. *Vis cum laude irasci? Irascere vitio, non homini.* Cujus vero affectus opera ita bene uti non liceat, eum, ut hostem acriter constanterqve oppugnemus, usqve dum expugnemus. Quod assequemur, si commode adhibitis Rhetorum adminiculis alienam ambitionem, & si qua inde offensuscula facta est animi nostri, extenuemus, malum elevantes, cum in se, tum quod à tali proficiscitur, deniqve & quid nos deceat perpendentes, his ferme modis: Ambitiose disputat. Sed non, ut mihi ægre faciat: verum coactus, quia talem volunt, quorum gratiam ambit. Præceptoribus ita institutus est. Magis ineptiis, quam improbitate peccat. Alios me superiores gravius læsit. Adolescens est, rerum imperitus: indignum est ei indignari. Amicus est, amicitia est Ignoscere. Beneficus est, Præceptor, Patronus est. Par est, hæc doloris illius vel charitati vel auctoritati condonari. Tulit me quondam sui similem. Æquum est vicem rependere. Ætate eum præcedo: convenit & virtute præcedere. Eruditior sum: turpe foret, nisi & melior essem. His talibus argumen-*

tis

tis & præsentem affectum, impatientiæ causam, debellemus, & futurum præveniamus. Quodsi autem nihilominus perturbati peccaverimus, poenitentiam agamus, cujus dolorifica molestia nos deterreat, ne veterem iteremus noxam. De sensibus externis, quæ in præcedenti Ratione status dixi, quoniam iis nihil nunc addere habeo, illinc assumantur, quæ ad hunc locum pertinent; hoc solo insuper observato, quod Logica, Poëtica, & Mnemonica, quæ ibi saltem à vitii propagatione fuerunt prohibita, hic ad ejusdem extirpationem sint adhibenda. Externorum vero sensuum usus ille facile princeps erit, ut audiamus videamusque disputatores, qui, dum injuriam ex ambitione alienâ ortam pari aut majori etiam mensura reddunt, quàm acceperunt, in omnium vituperationem explosionemque incidunt. Curandum est etiam ante omnia, quam primum alterum intolerabiliter se jactare videmus, nosque commoveri sentimus, ut sermonem, si præcidere non liceat, alio derivemus, ubi & alter, velut *piscis extra elementum suum*, ut Germanorum habet dicitur, quiescere cogatur, & inde nos etiam sedatori animo versari possimus. Præterea non parum hoc etiam ad rem: Si ita multa invicem communicanda præmeditemur, ut quantumcumque nostri disputationis socius interdum extra modestiæ limites evagetur, tamen nobis eum sequi ne vacet quidem. Sed ad eam semper feramur, quæ est *hominis propria, veri inquisitionem, atque investigationem*. Cic. Off. lib. I. p. m. 465. b.

(3) Curatoria Ratio Status ipsam denique nobis virtutem procurat, & auget, nimirum patientiam alienæ ambitionis, quæ nos lædi, aut læsos esse, aut læsum iri querimus, *J. N. p. 51. Leg. XIII.* Idque applicatis Remediis Moralibus Curatoriis, *Etb. p. 639. seqq.* Hanc igitur ad virtutem observemus viam. Primum, ut *ingenti animo* blande disputandi *propositum concipiamus, conceptum urgeamus.* *Nibil unquam vehementer imperavit sibi humanus animus, quod non effecerit.* Magna pars patientiæ est, *toto pectore velle fieri patientem.* Erasm. Mil. Christ. p. m. 48. Hoc propositum ut exequamur, totos DEO nos regendos offeramus. Deinde & Intellectu & affectibus quæ ratione ad vitii modo eradicationem usi fuimus, eadem hinc ad inserendam virtutem utamur. Imprimis bene monentes de Patientia, ejusque media demonstrantes, obedienter audiamus. *In quibuscunque vero deprehenderit (ut Erasm. in Milit. Christ. p. m. 191. verbis ~~παρρησιας~~ utar) veram imaginem mansueti*

*sueti disputatoris, cum iis te copula. Porro ubi desunt homines, quorum convictus te reddat meliorem, abducito te, quantum potes, ab humano consortio, & veteres Philosophos, Platonicos præcipue & Stoicos, in colloquium adseise. Quorum Principem Platonem qui sibi fecerit familiarem, non poterit non Socratis, quem ille ubique ferè inducit, disputatoris patientissimi pariter & jucundissimi exemplum adamare, amplecti, consecrari. Imprimis autem Christum in Evangelio disputantem æmulemur. Is cum sibi ab iratis Judæis, præter mali genii crimen, atrocis convictii loco in os jaceretur, Samaritani vocabulum: convictio neglecto, quod nihil opus esset refutare, ad crimen, quod veritati obstaret, solum respondebat. Joh. VIII. 48. Ergo tanto nos patientius ferre debemus ambitionem, quanto hac maledictum est deterius. Tandem non inscitum fuerit & illud, si aliena superbia nos ad vitium instigante, mox eam ipsam vertamus in remedium, quasi venenum veneno pellentes. Id ita fiet, si, quantum ipse in vitium, tantum nos in virtutem nitamur, ex malitia bonitatis capientes incrementum. Hinc etiam cum *Novarino* in Arcanis DEI beneficiis læti habeamus, quod inter malos nobis sit vivendum. n. XXX. p. 97. Denique & aliis virtutibus operam demus. Ex quarum cultu omnino etiam patientiæ provenit est sperandus. Cujus generis est Magnanimitas vera. Nam si *Magnanimus fueris* (ut inquit Seneca) *nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices, non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit: & cum illum in potestate tua videris, vindictam putabis, vindicare potuisse. Scito enim, magnum & honestum vindictæ genus esse, Ignoscere.* Quod idem nos & Arcanæ nostræ Literæ docent 2. Petr. I. v. 5. *Subministrate in fide vestra virtutem, in virtute vero scientiam, in scientia vero temperantiam, in temperantia vero patientiam.* In summa, ad eundem modum plurimæ virtutum species, nobis ad alienæ ambitionis patientiam erunt adjutrices. De quibus vero singulis infinitum foret speciatim dicere. Quare hæc sufficiant de hac Ratione Status. Reliquas stylo meo pressiori, tantummodo quod ad summa capita perstringam.*

S. VII. Ratio Status Immanens (1) Præparatoria Disputatoris ambitiose disputando adversarium lædentis, in eo consistit, ut sibimet ipsi applicet Remedia Moralia Præparatoria, *Eth. p. 617. c. II.* ad Incrementa Ambitionis impedienda. Conf. *J. N. p. 51. Leg. XIV.* Quamobrem omittat serio velle Ambitionis ulteriora augmenta; Nolle vero Modestiam

deſtiam diſputantibus commendabilem producentia, conſervantia, promoventia omnis generis. Minimum qua illud impetrare à ſua poſſit malitia, donec ſenſim fiat tolerabilior, minusq; noxia, & pudenda, &c. Imprimis ſedulo curandum erit, ne audiendo, videndo, loquendo, legendo ea, quæ Intemperantiam Honoris multiplicant, ſe corruptiorem efficiat. Nec aures nec oculos ab iis avertat malo conſilio, quæ deſtruant ſuperbiam, ferociam, impudentiam, &c.

(2) Præſervatoria in eo poſita eſt, ut uſurpet Remedia Moralia Præſervatoria, *Eth. p. 627. cap. III.* ad arrogantiam Ambitionemqve propriam, ac vanæ gloriæ ex diſputatione captandæ cupiditatem radicibus extirpandam, aut certe minuendam. *J. N. p. 52. Leg. XV.* Mutent igitur vel certe minuant Ambitionis Diſputatoriæ augendæ proæreſin, DEumqve precentur, ut Ambitionem debellare ac vincere conantibus auxilio ſit ac adjumento. Quæ ipſa precando exercita Velleitas, ut initium eſt reſiſcentiæ & converſionis, ſic natura ſua ad ipſam voluntatem ducit. Ad hæc ab iis omnibus, quæ Ambitioni inſerviunt, ad ea, quæ modeſtiam inducunt, mentem diſtrahat. Refutetqve etiam meditationibus ſeriis ea omnia, quæ ullo modo videntur obſtare Modeſtiæ, & honoris Intemperantiam promovere. Præterea animus improbet ac averſetur tam alienam, quàm propriam Arrogantiam. Deqve remediis ad Ambitionem tollendam reſpectu loci, temporis, &c. idoneis ſerio ſecum deliberet. Eaqve in aliis obſervandi & colligendi & inveniendi & comparandi & exequendi legitime neceſſitatem ſibi incumbere, omnino arbitretur. Quod ſi autem imbecillitati ſuæ conſulere ipſemet non ſufficiet, prudentiores adeat, eoſqve audiat & in conſilium adhibeat. Diſſuadentesqve arrogantiam libenter obedienterq; attendat. Et oculos iis paſcat ſuos, quæ Ambitionem ſibi exprobrant, & ad deponendos Spiritus, & minus de ſe elatè atqve magnificè ſentiendum invitant, irritant, inſigant, cogunt. Mentemq; aures ac oculos ab iis omnibus, quæ ulla ratione Modeſtiæ nocent, ad oppoſita pro virili derivet, vitando ea confortia, libros, picturas, ſpectacula, quibus Ambitio ac oſtentandi ſeſe cupiditas accenditur ac inflammatur; quærendo autem contraria, & linguæ moderando, ut ea loquatur tantum, quæ ad valedicendum arrogantia faciant, ſuperbiam, *αεροδοξία*, ferociam, iracundiam infringant, alienæ gloriæ impatientiam debellant, contemnendiqve ac inſultandi aliis libidinem, invidentiamqve

tianqve profernant, impudentiam, similtatem, irritabilitatem, vindictæ intemperantiam profligent, jactantiam ac superbiloquentiam, nec non scoticismum, maledicentiam, ac injuriositatem superent, & impietatem in fugam vertant. Deniqve imitetur eorum industriam, qui fortiter laudabiliterqve cum Ambitione pugnarunt. Eos vero in Contrarium æmuletur, qui studuerunt illam augere.

(3) Curatoria Modestiam auget ac promovet, *J. N. p. 52. Leg. XVI.* Remediis Moralibus Curatoriis, *Eth. p. 639. c. IV.* sibi applicatis. Quamobrem serio sibi proponat oportet, modeste disputare, DEumqve roget, ut sibi modeste agere volenti suâ gratiâ adsit. Eaqve meditetur, quæ Modestiam promovent, atqve ad ea ab iis, quæ spiritus augent, mentem animumqve distrahat. Modestiamqve in se, pariter ac in aliis, laudet. Nec non de illa augenda pro virili sollicitum esse convenit, circumspeciendo & excogitando media idonea, & continuando ac anticipando atqve resuscitando affectus, Modestix augendæ usui futuros. In primis vero moderatum honoris, famæ, & auctoritatis desiderium, & moderatam oppositorum fugam. Ad hæc omnis generis propria ac aliena adminicula atqve recordatoria sibi comparet ad hanc virtutem obtinendam. Colatq; consortia, legatqve libros, qui modestiam inducunt. V. Gr. Christiani Weissii Disputationem *de Adhibenda in Disputando Modestia.* Quam etiam promittat, ita ut vel proprius pudor illam cogat observare vel nolentem. Magnanimitati veræ studeat. Imitetur modestos. Ambitiosos vero in contrarium imitetur.

§. VIII. Ratio Status transiens eorum, qui Ambitione adversarii sui læduntur,

(1) Preparatoria universim consistit in eo, ut adversario suo Ambitionis Remedia Moralia Preparatoria, *Eth. p. 617. cap. II.* applicent ad impedienda Ambitionis incrementa. *J. N. p. 53. Leg. XVII.* Id quod impetrabunt, si omittant ea, quæ excitant, fovent, intendunt, ac augent alterius ambitiosè disputandi (α) Voluntatem. Non igitur laudent adversarii sui & aliorum arrogantiam, *νενοδαξίαν*, ambitionem, superbiam, elationem animi, jactantiam, ac ostentandi sese suaqve prædicandi aliis atqve exaggerandi cupiditatem, & hisce vitiis infectas ac depravatas disputationes. Neqve contemnunt aut ludibrio habeant modestos, eosve plane vituperent. Nec gloriæ inde assequendæ spem adver-

fario

sario faciant. Neq; data opera studeant irritare crabrones, aut ignem gladio fodere, sive jam irritatos, sive nostra sive propria culpa, ulterius irritare. Neque ostendant adversario, quantopere Ambitione suâ ipsos lædere possit. Sed dissimulent, & in jocum vertant, atque accipiant seria maledicta quasi joca. Imo, totam disputationem, ut lusum aliquem, saltem in animo suo, si externè id æque non recte fiat, tractent.

(β) Facultatem. Hinc exemplo suo Ambitionem, aut ambitiosas expressiones, vultum, gestusque denique superbos, aliave promovendæ arrogantix media docere, suppeditare, & communicare intermittat. Neque aperte nimis cum suspectis agat, ne, in quibus scientiis minus sit versatus, reseiscant, unde occasionem ambitiose de iis coram nobis imperitis disputandi arripere possint.

(1) Præservatoria (*vid. J. N. p. 53. Leg. XVIII*) posita est in Ambitionis Remediorum Moralium Præservatoriorum, *Erb. p. 627. cap. III.* adversario facta applicatione, ad minuendam ipsius ambitiose disputandi

(α) Voluntatem, admonendo, dehortando ipsum obliquè arguteque (si minus aperte licet) de damno & dedecore ex Ambitiosa disputatione oriundo; memorando quasi per accidens exempla disputatorum ambitiosorum punitorum, contemptorum, irrisorum, eliminatum est societatibus: Ambitionem ac inde ortas vitiosas disputationes vituperando, contemnendo, earumque membra detestando ac averfando, ut odium excitetur adversario erga ejusmodi controvertendi genus.

(β) Facultatem, adversarium quanto cyus à materia, in qua ambitionem suam exercet, ad aliam ei minus commodam deducendo. Ita *Jamblich. de Myst. Ægypt. 3. XXV. f. Non existimamus opera pretium, bis immorari, ut, quæ potius contradicendi studio, quam philosophica disquisitionis gratia proferuntur.*

(3) Curatoria consistit in eo, ut adhibeant Ambitionis Remedia Moralia Curatoria, *Erb. p. 639. c. IV.* ad excitandam & augendam Modestiam adversarii. *J. N. p. 54. Leg. XIX.* suadendo quam affectuosissime hanc præstantissimam ac nobilissimam virtutem, ejusque causas & effectus, imprimis Magnanimitatem veram, non Aristotelicam; alienæ gloriæ patientiam, mansuetudinem, innocentiam, lenitatem, pietatem. It: hortando & impellendo ipsum, & verbis & suo etiam exemplo, ad imitationem aliorum modestorum disputatorum, imò ipsius adeo etiam Christi, quorum exempla cum omnibus suis circumstantiis ita, ut in adver-

sario

sario æmulatio ac sardor imitandi producatur, enumerare fusius atqve prolixius proderit omnino. Omnemqve pro virili moveant lapidem, ut ambitiosos adversarius, qva fieri potest, in contrarium imitetur, adhibitis ad multiplicandam modestiam iis remediis, quibus gloriæ ac laudibus atqve titulis acqvirendis dediti, ambitione occœcati, pravè, perversè, stultèqve utuntur. Adhæc exemplo suo, oppositis juxta se positis, contendant, ad pudorem incutiendum alteri immodestiae modestia sua, clamorositatis tranquillitate, præcipitantiae moderatione, &c.

§. IX. Ratio Status Transiens eorum, qvi Ambitione sua alterum lædunt,

(1) Præparatoria requirit ab ipsis, ut ei, qvi indigne atqve injuste læditur, applicent Impatientiæ Remedia Moralia Præparatoria, *Etb. p. 617. Cap. II.* qvo ipsius Impatientiæ accessionibus obstaculum ponatur, *J. N. p. 54. Leg. XX.* Qvod fiet, si omittantur ea, qvæ possint alterum ferendæ læsioni reddere ineptiorem. Idcirco Ambitiosi Disputatores caveant, nec ulterius cum contemtu & vilipendiò, aut irrisione adversarii ambitiosos se qvod ad gestus, verba, & alium corporis habitum ac mores gerant, aut ita, ut condisputanti intolerabiles videantur, & inde tota Societas Disputatoria justo citius dissolvatur. Qvo neglecto officio, minime omnium finem illum, quem disputando obtinere sperant, consequuntur. Neqve, propterea qvod se adversario suo multo superiorem, sagaciorem, prudentiorem, ac artificiossiorem in disputandi negotio probaverint auditoribus, gaudio ita exultent, ut adversarium suscepti officii atqve disputationis pœniteat. Neqve adversario suo simplicitatem, ruditatem, stupiditatem, atqve disputandi imperitiam, & ἀσυχίαν, imprudentiamqve, atqve inertiam exprobrent, qvod sibi imponi in tam manifesta ac facili & cuivis obvia materia passus sit. Neqve ostentent aut exaggerent damnum datum, qvod oblivioni tradere potius conducet.

(2) Præservatoria consistit in applicatione Remediorum Moralium Præservatoriorum, *Etb. p. 627. cap. III.* adversario suo facta, ad minuendam ipsius Impatientiam, ejusqve causas & effectus. *J. N. p. 54. Leg. XXI.* videlicet, ineptitudinem patiendi, & læsionis sensum. Qvod impetrabunt, si meditentur, & loqvantur ea, qvæ impatientiam alterius minuunt, ambitionemqve propriam excusent, extenuentqve, ut læsus errorem aut præcipitantiam, non vitium esse putet. It. consteantur adversario suam imbecillitatem, ostensaqve pœnitentia, aut deprecatione, aliove

modo ei satisfaciant, atque in futurum caveant. Tristitiamque & iram atque vindictam læso minuant. Suisque vitiis, nimirum, ambitioni, superbiæ, jactantiæ &c. moderentur minimum ad tolerationem usque mutuam.

(3) Curatoria ab ambizioso disputatore exigit, ut utatur Remediis Moralibus Curatoriis, *Eth. p. 639. cap. IV.* ad promovendam & augendam patientiam adversarii. *J. N. p. 55. Leg. XXII.* Quod fiet omnibus laudibus eruditionem atque doctrinam ejus prosequendo, officiisque omni-genis & commendationibus benevolentiam, quæ ambizioso disputando amissa erat, recuperando. Contemtumque, quo ambizioso disputando adversarium læsimus, veneratione compensando.

§. X. Ratio Status Immediata Tertiorum sive eorum, qui præter disputantes, intersunt disputationi, ut auditores, erga disputantes læsos (*J. N. p. 55. Leg. XXIII.*) iterum totuplex esse potest, quotuplex ambizioso Ratio Status Transiens & læsorum Ratio Status Immanens. Quamobrem

(1) Præparatoria in eo consistet, ne impatientiam ambitionis alienæ au-geant. Omittant igitur augmenta ipsis ineptitudinem patiendi, sensumque & magnitudinem ac indignitatem damni, ex ambiziosa oppositione vel responsione perpeffi. Caveant, ne irritent eos superflua recordatione, inepta excusatione vel consolatione, aut irrisione plane & exprobratione contumeliæ illatæ, vel confirmatione & asseveratione injuriæ, ex ambitione alterius acceptæ.

(2) Præservatoria imponit necessitatem ei, qui læditur, ambitionis alienæ impatientiam Remediis Moralibus Præservatoriis minuendi. Suppleant igitur illi, qui Tertiorum nomine veniunt, illius, qui læditur, Rationem Status Immanentem Præservantem, distrahendo mentem ipsius à sensu & cogitatione mali, quod patitur; consolando aptè, aut dissuadendo impatientiam, probando exilitatem damni dati, & quam præterea non sit minor sibi, & aliis bonis, modestiamque amantibus, ostendendo.

(3) Curatoria adhibet Remedia Moralia Curatoria ad promovendam ei, qui læditur, arrogantiam alienæ patientiam. Quem in finem in eo toti sint, ut læsus offensione adversarii sui lætetur perpeffa, exemplo & monito ipsorum: & ut concipiat erga lædentem adversarium ambizioso misericordiam, aliosque affectus, bonis animabus dignos. Id quod eo magis ipsi possunt, quo facilius illæsi & valentes recta consilia læsis

læsis & ægrotis dabant, qui plerumque minus præ perturbatione animi hoc poterunt & volent.

§. XI. Ratio Status Immediata Tertiorum erga lædentes (*J. N. p. 55. Leg. XXIV.*) disputatores ambitiosos

(1) Præparatoria id postulat, ut omittant ac vitent omnia irritamenta & auxilia ambitionis & ambitiosè disputandi. Quamobrem eos neque instigent, aut adigant ad ambitiosè disputandum, & ambitiosarum disputationum repetitionem, imitationemve, præmiis, laudibus, informatione, &c. Nedum participent de fructu ambitiosæ disputationis, aut exemplò doctrinæ præeant, neque ambitiosis disputationibus applaudant.

(2) Præservatoria in eò sita est, ut Remediis Moralibus Præservatoriis, & voluntas & facultas ambitiosè disputandi minuatur, dehortando ab ambitione, atque superbia pro virili, quam efficacissime id fieri præsentibus circumstantiis queat: detegendo, puniendo, inhibendo ambitionem, jactantiam, superbiam alterius, gestu, vultu, voce, & silentio: Deserendo tandem rixosos ineptosque disputatores.

(3) Curatoria omnem impendere jubet operam, ut ambitiosus reducat ad bonam frugem, & modestiæ studere incipiat. Qui finis obtinendus est hortationibus opportunis & doctrina, exemplis, præmiis, poenis. Maxime, si gloriæ intemperans disputator inferior, & tertius, à quibus hæc Ratio Status exercetur, obnoxius sit. V. Gr. Amicus, filius, auditor, discipulus, cognatus, contubernalis, conterraneus, commensalis.

§. XII. Ratio Status Mediata (de qua vid. *J. N. p. 55. Leg. XXV.*) Tertiorum erga utrumque disputatorem, totidem, quot Immediata Tertiorum Status Ratio, capitibus hic recurret: præstando nempe hæc eadem, de quibus modo dictum est §. X. XI. quando per se ipsos non licet, per intermediam personam aliam vel unam, vel multiplicem. Videt: tertiam, quartam, quintam.

§. XIII. Ratio Status Attollens (*J. N. p. 55. Leg. XXVI.*) obligat & excitat disputantes ad perfectiorem aliam Societatem ex disputatione faciendam. Imprimis ad Commeditationem, *J. N. p. 156. §. VII.* (in quam hæc disputatoria Societas reformanda jam supra in fine Physiologiæ Axiom. (2) dicta est) & Judiciariam Societatem, *J. N. p. 179. §. XXVIII.* provocando ad auditores bene selectos, tanquam judicare idoneos, non imperitiores ipsis disputantibus, præjudiciis & erroribus corruptos ipsos atque, vel corruptiores disputantibus, vitiosioresve moraliter, & partium studio præventos, ac irretitos; sed qui possint & velint recte

recte judicare. Nam alias nova erit corruptela, imo misera, si periti bonique disputent, imperiti judicent. Quæ Ratio Status Attollens ex Judiciariæ Societatis natura ulterius deduci posset, quoad quantitatem & qualitatem auditorii, quæ omnis generis suam habebit & commoditatem & incommoditatem variam. E. Gr. Plures non æque facile omnes partium studio abripiuntur, pauciores facilius concordabunt, & selectiores suppetent, &c. Unde, quam periculosa sint futuræ Publicæ Disputationes Germanicæ, decidetur facile. Patet etiam hinc, quo jure censenda sit recepta hodiè disputandi consuetudo Præsidaria, quando assumitur Præses, i. e. Director disputationis, & disputantium, sane utrorumque intelligendus: non quasi soli Respondenti auxilio futurus. De cujus iterum qualitate, imo & surrogatione, vel combinatione, aut pluribus eligendis Præsidibus, ex natura Rectionis simul & Didacticæ Societatis speciatim amplius dispiciendum esset. Ita more nostro receptum est, Præfidi interdum etiam Moderatorem dari. De quorum officiis hinc agere locus non est. Interim si Præses sit pejor disputantibus, res deterior evadet eo magis, aut si adulator sit, & Respondenti suo applaudit, quod bene responderit, quando vel nihil, vel certè ad rem nihil dixit: sive rixosus, superbus, avarus, &c. exemplo & exercitio nocens, &c. Tandem etiam ad Compositionem hortatur Ratio Status Attollens. Non quidem eam, quæ vel OppONENTI vel Respondenti vel utrique adjungitur tertius vel plures. Unde *Materialiter Compositæ*, vel *Disputatoria Collegia* ejusmodi Disputationes audiunt. Vid. *J. N. p. 172. 173.* Sed eam, quæ Disputatoria Societas cum aliis Societatibus componitur, Privatæ & Publicæ. E. Gr. Si in Senatu de salute Reipublicæ disputetur: omnino disputatio erit præstantior, quam inter Litteratos umbraticos de lana caprina disceptatio. Cujusmodi compositiones Disputationum cum reliquis Societatibus, instituere nunc non licet. Quare eas relinqvens, illud solum addo notatu non indignum: Compositam Rationem Status in Praxi esse perpetuam, ob indivisum nexum vitiorum, tanquam morborum. Quare magna prudentia opus est ad miscenda & componenda Remedia, ne, dum uni vitio volumus mederi, Remedio tale quid insit, unde alterum augeatur.

§. XIV. Denique licet fieri possit, ut ex hisce Rationibus Status nulla interdum possit à nobis præstari: unum tamen illud Remediorum generosissimum nunquam nobis eripietur. (*J. N. p. 56. Leg. XXVII.*) Nempe Preces pro nobis nostrisque Sociis, totaque Societate fundendæ ad DEUM. Cui pro præfido auxilio sit Laus, Honor, & Gloria.

DISPUTATORIE SOCIETATIS

tiamque prosterant, impudentiam, simulta-
tæ intemperantiam profligent, jaçantiam
non scopicismum, maledicentiam, ac inju-
rietatem in fugam vertant. Denique imite-
fortiter laudabiliterque cum Ambitione pug-
narium æmuletur, qui studuerunt illam aug-

(3)

get ac promovet, *J. N. p. 52. Leg. XVI. Re-*
riis, Eth. p. 639. c. IV. sibi applicatis. Quam
oportet, modeste disputare, DEumque roget
lenti suâ gratiâ adsit. Eaque meditetur, quæ
atque ad ea ab iis, quæ spiritus augent, men-
Modestiamque in se, pariter ac in aliis, laud-
genda pro virili sollicitum esse convenit, cir-
do media idonea, & continuando ac anti-
do affectus, Modestiam augendæ usui futuros.
honoris, famæ, & auctoritatis desiderium, &
fugam. Ad hæc omnis generis propria ac a-
cordatoria sibi comparet ad hanc virtutem ol-
fortia, legatque libros, qui modestiam inducunt
sui Disputationem *de Adhibenda in Disputand*
promittat, ita ut vel proprius pudor illam e-
tem. Magnanimitati veræ studeat. Imitetur
ro in contrarium imitetur.

§. VIII. Ratio Status transiens eorum
rui sui læduntur,

(1) Præparatoria universim consistit in eo, u-
nis Remedia Moralia Præparatoria, *Eth. p. 61.*
pedianda Ambitionis incrementa. *J. N. p. 53.*
petrabunt, si omittant ea, quæ excitant, fove-
alterius ambitiosè disputandi (æ) Voluntas
adversarii sui & aliorum arrogantiam, *nevo da*
biam, elationem animi, jaçantiam, ac ostem-
di aliis atque exaggerandi cupiditatem, & hi-
vatas disputationes. Neque contemnunt au-
stos, eosve plane vituperent. Nec gloria in

I 2

the scale towards document

